

*Faktureringsservice läggs ned
Filmbranschen formar en yrkesnämnd
Försoning het potatis på teatrarna*

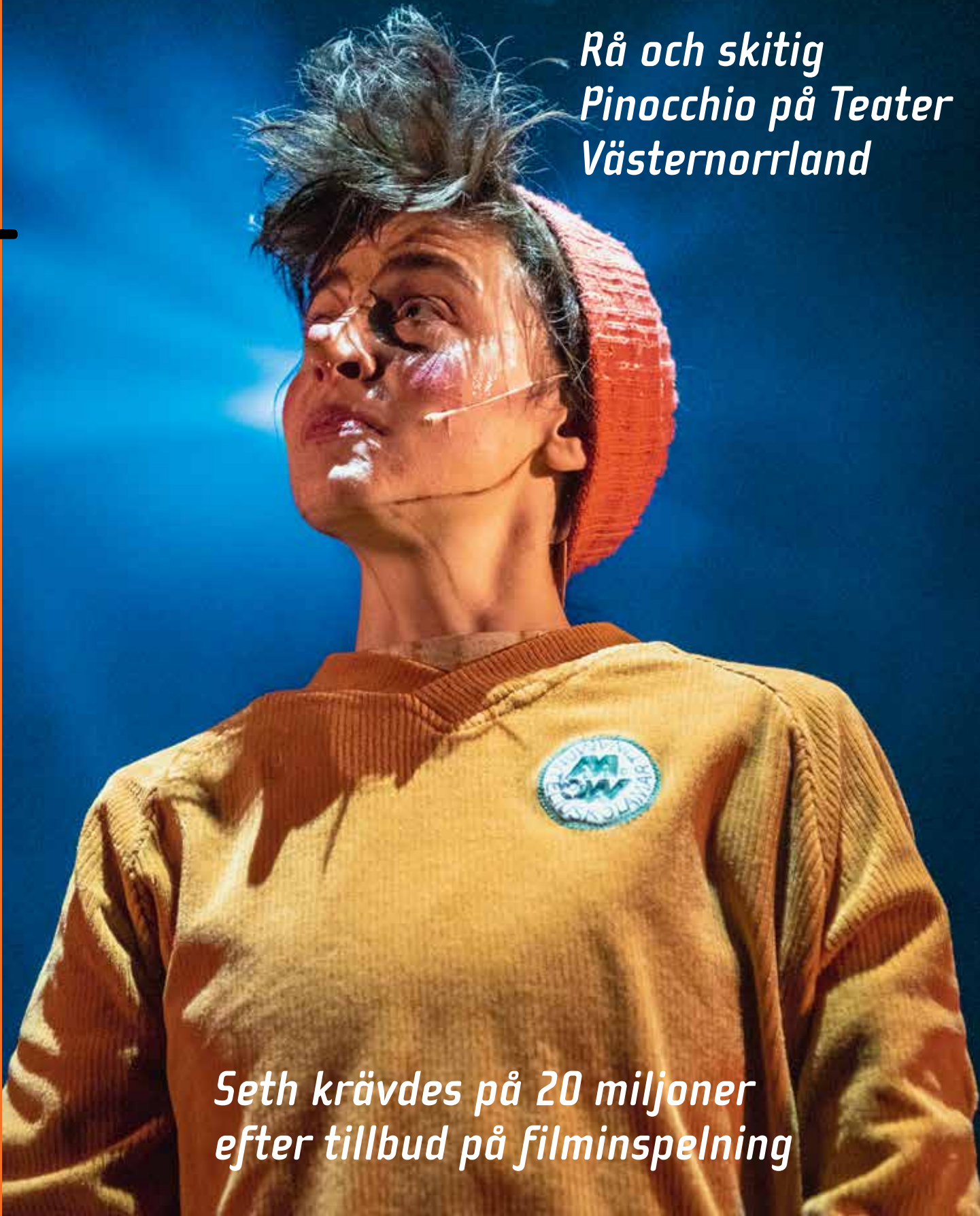
NR: 1-2020

SCEN & FILM

Teaterförbundets tidning

*Rå och skitig
Pinocchio på Teater
Västernorrland*

*Seth krävdes på 20 miljoner
efter tillbud på filminspelning*

Har du en arbetskamrat som inte är medlem i facket? Fråga varför

TILLSAMMANS MED ALLT som finns att oroa sig över, gläds jag åt att Teaterförbundet för scen och film fortsätter att växa, och att TCO som vi är en del av idag har över 1,4 miljoner medlemmar! Tillsammans är vi en stark och tydlig kraft till försvar för arbetstagarnas rättigheter och demokrati.

Idag utmanas fackliga organisationer och arbetslagstiftning av politiska intressen som önskar ett försvagat föreningsliv och en rörlig arbetsmarknad på arbetsgivarnas villkor. Den politiska kartan har ritats om i hela Europa, och Sverige är inget undantag. Digitaliseringen och globaliseringen har inneburit stora förändringar på kort tid. Det har också fört med sig behov av nya kompetenser på andra platser än tidigare, något som slagit hårt mot vissa yrkesgrupper. Digitaliseringen har möjliggjort ökad delaktighet, informationsspridning och mångfald på samma gång som kapitalet och informationsleverantörerna istället koncentrerats till ett fåtal globala aktörer. En ökad ekonomisk och social ojämlikhet har rättmätigt ökat kraven på nya lösningar, men de som vunnit gehör har kommit med de enkla svaren på de komplexa frågorna. En framväxande högerpopulism krokarm med konservativa partier som gör vad de kan för att framstå som ansvarsfulla, men vi ser hur det på kort tid lett till politiska allianser och utspel som för ett par år sedan varit omöjliga. Det här är förstås morgonluft för dem som ser en öppen demokrati och en stark fackföreningsrörelse som ett hot.

Historiskt har fackförbunden tagit en central roll i det svenska samhällsbygget och drivit de sociala reformer som är kännetecknande för Sverige. Det tänker vi fortsätta med. Fackföreningsrörelsen arbetar långsiktigt för ett hållbart arbetsliv och ser jämlikhet, jämställdhet och utbildning som förutsättningar för ett starkt samhälle. De rättigheter och avtal vi har idag är inga naturlagar utan resultatet av hårda förhandlingar och facklig kamp. Vi kan aldrig ta framgångarna för givna – institutioner, trygghetssystem och kollektivavtal existerar inte av egen kraft utan lever av vårt engagemang. Det fackliga medlemskapet och engagemanget är kanske viktigare idag än någonsin, för det är

genom organisering vi kan påverka, försvara och förändra. Teaterförbundet kommer under året att satsa på rekrytering och hoppas på att fler vill engagera sig som förtroendevalda. Vi vill fortsätta växa för att möta de utmaningar vi har framför oss.

Årets avtalsrörelse har just börjat. Vi ska förhandla om de kollektivavtal som sätter ramarna för arbetets villkor – arbetstider, semester, pension, lön, upphovsrätt och anställningsformer. Vi har växlat yrkanden med arbetsgivarna och förbereder för de kommande förhandlingarna. Vi kräver löneökningar på samma nivå som övriga arbetsmarknaden, förbättrade förutsättningar att förena familjeliv och arbete samt stärkt upphovsrätt för våra designyrken. Vi kräver också tydligare avtalsskrivningar om arbetsgivarens ansvar att arbeta förebyggande för en god arbetsmiljö fri från trakasserier. Våra krav och yrkanden är framtagna av våra yrkesavdelningar och lokalavdelningar – tack vare er går vi in i avtalsrörelsen med de frågor som är viktigast för våra medlemmar.

Om du har en arbetskamrat som inte är medlem tycker jag du ska fråga varför. Du som är medlem bidrar ju faktiskt till att din arbetskamrat skyddas av ett kollektivavtal som ger pensionsavsättning, semester, royaltysättningar, reglerade arbetstider, omställningsförsäkring och förhandlad löneutveckling. Kanske din kamrat också vill hålla dig om ryggen? Facket – det är vi.

SIMON NORRTHON
ORDFÖRANDE

Sören Vilks

PÅ OMSLAGET: **EMMA MEHONIC I PINOCCHIO**
FOTO: **LIA JACOBI**

Scen & Film – Teaterförbundets Tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Gertrud Dahlberg, Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen, Eleonor Fahlén, Bengt Fröderberg, Minna Krook, Julia Reinhard, Mika Romanus**.

2 Scen & Film nr 1 2020

Scen & Film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se,

webbsida: www.scenfilm.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2020.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & Film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

10

14

18

30

Innehåll nr 1-2020

4 MÅNADENS BILD

Sufflören Eva Forstenberg.

6 REGERINGEN VILL FÖRBÄTTRA KONSTNÄRERS VILLKOR

Flera myndigheter har i uppdrag att se hur kulturlivet kan stärkas.

7 TEATERFÖRBUNDET LÄGGER NER FAKTURERINGSTJÄNST

10 INTERVJU: ANNA EFRAIMSSON

Ny chef för Moderna Dansteatern i Stockholm.

14 12 MINUTER FLYKTINGDRAMA UTAN KLIPP

Nicolas Kolovos fick Startsladdens publikpris för kortfilmen *Index*.

18 RÅ OCH SKITIG PINOCCHIO PÅ TEATER VÄSTERNORRLAND

Ett vandringsdrama med musik komponerad av The Ark.

24 STUNTGRUPPEN AB KRÄVDES PÅ 20 MILJONER

Egenföretagare särskilt utsatta vid filminspelningar.

29 KRÖNIKA: EMIL STENBERG

Ökad produktionstid ger bättre svenska tv-serier.

30 HUR KAN KÖN GESTALTAS PÅ OPERASCENEN?

Tove Dahlberg vill utveckla operakonsten genom att forska på genus.

Nästa nummer kommer den 1 april

Presstopp den 13 mars

10 Anna Efraimsson. Foto: Micke Lundström.

14 Filmaren Nicolas Kolovos.
Foto: Rolf Hilton.

18 Ur föreställningen *Pinocchio* på Teater Västernorrland.
Foto: Lia Jacobi.

30 Tove Dahlberg i forskningsföreställningen *Mönster och möjligheter: genus och gestaltning i 1700-talsopera*. Foto: Hanna Andersson.

Bilder sidan 5: Peter Mild och Tarja Ylinen: Foto: Magdalena Boman. Talejeh Nasiri: Foto: SDHI

Konsten hanterar sorgen

Privat

Namn: Eva Forstenberg.

Ålder: 50 år.

Yrke: Sufflör.

Det bästa med ditt yrke: Kreativiteten, människorna och repetitionerna: när allt fortfarande är möjligt.

Aktuell med: *Furstinnan av Amalfi*, som för första gången sätts upp i Sverige, i regi av Suzanne Osten.

Kulturopplevelse som inspirerar: National Black Theatre of Sweden, där möjligheter ges att upptäcka scenkonst från Afrika och den afrikanska diasporan. Annars är dans en favorit och kompanier som Batsheva, DV8 och Peeping Tom.

OLIKA MÄNNISKOR I EN OSPECIFIK STAD. De har förlorat sina barn och vandrar runt i cirklar utan att det hörs, på en scen täckt med sand, svart som lava. Regissören Suzanne Osten gjorde David Grossmans pjäs *Falla ur tiden*, i form av en ritual. Efteråt, inget applåddack, publiken bara leddes över scenen och en gnistrande spång ut ur salongen. Som ett renande mirakel.

– Den här produktionen är speciell för mig, rent yrkesmässigt, och personligt på alla plan. Den mest episka under mina 20 år inom teatern. Jag läste manuset första gången 2014 i lektörsguppen på Dramaten och grät mängder. Vi var alla eniga. Vi köpte rättigheterna, säger sufflören Eva Forstenberg.

David Grossman skrev boken efter att ha förlorat sin 20-åriga son i kriget i Libanon. Som någon slags terapi – om varför det inte finns ord som kan uttrycka alla dessa djupa känslor om sorg.

– Det går inte att skriva en sådan här text utan att det är självupplevt. Men hur gör man teater på ett sådant tema? Suzannes konstnärskap var en förutsättning för det, då leken och lusten är i fokus. Som alltid kopplade Suzanne in referensgrupper. En av dem hade egna erfarenheter av att ha förlorat ett barn, vi visade allt material och i dialog med dem kunde vi ta oss an temat med trovärdighet.

Via spegelväggar, projektioner söker sig människorna i pjäsen allt längre ut ur staden för att möta sina barn. De kommer så nära de kan att själva dö, men beslutar sig för att vända tillbaka till livet, trots sorgen och smärtan.

– Pjäsen hade premiär 2016. David Grossman fanns där. Han tyckte mycket om vår uppsättning, och sa att den lyckades göra hans bok mer levande och konstaterade att ett av de bästa sätten att hantera sorg och rädsla för död går via konsten.

MAGDALENA BOMAN

Kartläggning om konstnärers villkor

Kulturskapare och konstnärer ska ha bättre villkor i hela landet. Det meddelade kulturminister Amanda Lind när hon tillträdde 2019. Nu har regeringen gett flera myndigheter i uppdrag att se över hur kulturlivet kan stärkas.

MÄNNISKOR SOM ARBETAR med kultur måste kunna göra det under rimliga villkor. Fler ska ha möjlighet att arbeta med kreativa yrken och kulturen ska kunna fortsätta utvecklas fritt i hela landet. Det är kulturminister Amanda Linds budskap när regeringen nu tar sikte på att konstnärers och kulturskapares ekonomiska trygghet ska förbättras.

Flera centrala myndigheter har fått i uppdrag att kartlägga och utvärdera områden som är viktiga för ett levande konst- och kulturliv. Kulturrådet är en av de myndigheter som deltar i arbetet. Bland annat genom att gå igenom arrangörsledens förutsättningar.

– Det här är angelägna frågor vi gärna tar oss an. Vi är väl bekanta med dem, kommenterar Kulturrådets generaldirektör Staffan Forssell.

En del i arbetet blir att kartlägga hur bland annat teaterföreningar, dansscener och musikarrangörer kan skapa arbetstillfällen.

– Vi ska även se över regionernas arbete med konstnärernas villkor. De flesta

konstnärer bor i någon av de större städerna. Regeringen vill nu veta hur regionerna i hela landet arbetar med de konstnärspolitiska frågorna, säger Staffan Forssell.

Konstnärsnämnden är en annan myndighet som berörs, och har fått i uppdrag att analysera hur konstnärligt arbete påverkas av den pågående digitaliseringen. Tänkbara stöd för konstnärers rättigheter till sina verk ska undersökas i samarbete med flera upphovsrättsorganisationer.

Försäkringskassan deltar också och ska redovisa hur kommunikationen med egenföretagare och kombinatorer i kultursektorn ser ut.

Uppdragen som nu fördelats till myndigheterna utgår från de nationella kulturpolitiska målen som riksdagen beslutade om 2009. Behovet av att ta ett samlat grepp för att stärka konstnärernas villkor lyftes fram i den konstnärspolitiska utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* 2018, vilket är en utgångspunkt för myndighetenuppdragen som nu formulerats. De första resultaten kommer att presenteras i december i år.

PETER REHNELDT

Kunskapsdagar i Gävle

För tre år sedan startade projektet scen.se i Gävle. Syftet var att skapa scenkonst specifikt för barn och unga med svåra intellektuella funktionsvariationer. På Folkteatern i Gävleborg har man under perioden producerat två föreställningar för målgruppen, *Stranden* och *Shakespeares hjärtslag*.

I samarbete med Kultur Gävleborg arrangerar teatern nu två kunskapsdagar, för att summera och sprida erfarenheterna av projektet.

Dessa äger rum mellan den 30 och 31 mars och anmälan sker via Region Gävleborgs hemsida: regiongavleborg.se

Francoise Fournier, Ulrika Beijer i *Stranden*.

Michael Tebinka

Fråga i förra numret:

Jobbar arbetsgivare proaktivt mot trakasserier?

Ja 60 %

Nej 40 %

Tittar du på linjär tv?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se
eller www.scenfilm.se

BAROMETERN

Tittar du på linjär tv?

"Ja, men inte serier då jag ofta jobbar kvällar"

Peter Mild, tv-fotograf:

– Ja. Det kan vara sport i direktsändning, mästerskap och nyheter. Det händer ibland, när jag inte har annat att göra, att slår jag mig ner och bara tittar på vad som visas. Men jag är en jobbig tv-tittare och en pina för min omgivning då jag kommenterar allt, bildvinklar och annat. Många i branschen säger att de inte tittar på tv, men så visar det sig att de faktiskt gör det ändå. Linjär tv fyller sin uppgift. Men serier ser jag inte linjärt, då jag ofta jobbar kvällar. Senast såg jag *Kalifat*, en jobbig men bra serie med trovärdiga karaktärer.

"Nej, vi har inte haft en tv på många år"

Talajeh Nasiri, dramatiker/dramaturg:

– Nej, det gör jag inte. Vi har inte haft en tv i vårt hem på många år. Nu har vi precis skaffat en, men då använder vi den främst för att koppla till en dator. Innan vår femåriga dotter fanns, så såg vi ibland på nyhetsmorgon. Nu väljer vi att lyssna på nyheterna via radion. Min mamma däremot ser saker linjärt, hon ringer och berättar när hon har sett någon bra dokumentär, och så brukar vi titta på det i efterhand via SVT Play. Men vår dotter kollar på barnkanalen.

"Nej, jag dumtittade för mycket, nu är det SVT Play"

Tarja Ylinen, inspicient Norrlandsoperan:

– Nej, det gör jag faktiskt inte, min tv gick sönder för 20 år sedan och jag hade inte råd att köpa en ny. Sedan dess har det blivit SVT play. Det går inte att möblera in en tv i mitt hem längre. Jag dumtittade så mycket så jag mådde bra av att vara utan ett tag. Det har blivit ett bättre urval för mitt tittande efter att tv:n försvann. Men jag lyssnar alltid på radion på morgonen och kollar tidningar för att få grepp om nyheterna.

Teaterförbundet avvecklar fakturerings tjänsten

Fakturerings service läggs ned. Det innebär att det inte längre kommer att gå att använda Teaterförbundet för scen och film som mellanhand när en arbetsgivare kräver faktura. Anledningen till nedläggningen är juridiska snårigheter som gör att Teaterförbundet inte kan ansvara för arbetsmiljön på de arbetsplatser där frilansare utför uppdrag.

– Det går inte ihop att för oss som fackförbund att bedriva en fakturerings tjänst eftersom vi inte kan ta arbetsgivaransvar och garantera att kraven enligt arbetsmiljölagen uppfylls hos frilansarnas uppdragsgivare, säger Simon Norrthon, förbundsordförande för Teaterförbundet för scen och film.

Den så kallade gigeekonomin gör att allt fler frilansare, och personer som extraknacker, använder sig av egenanställnings- eller faktureringsföretag istället för att starta eget.

Teaterförbundet för scen och film har sedan 2003 erbjudit medlemmarna möjligheten att kunna fakturera via Servicebolagets fakturerings service. Det innebär att Teaterförbundets Servicebolag har fakturerat uppdragsgivaren, betalat in skatt och arbetsgivaravgift samt betalat ut ersättningen till den som använt tjänsten.

Men det finns oklarheter och snårigheter när det gäller vem som bär arbetsmiljöansvar. Är det fakturerings- och egenanställningsföretaget eller frilansarens uppdragsgivare?

Dilemmat har blivit än tydligare efter en principiellt viktig dom i kammarrätten där egenanställningsföretaget Cool Company AB frias från arbetsgivaransvaret för arbetsmiljön eftersom det saknades ett skriftligt avtal om uppdraget innan det utfördes. Det är första gången arbetsmiljöansvar för egenanställda provas rättsligt.

DET HÄR HAR HÄNT: Vid en inspektion vid ett byggprojekt upptäckte Arbetsmiljöverket att en person som arbetade på ett tak saknade fallskydd. Han uppgav att hans arbetsgivare var företaget Cool Company och Arbetsmiljöverket utdömde en sanktionsavgift på 400 000 kronor till företaget. Om det hade handlat om ett vanligt anställningsförhållande skulle historien slutat med att företaget betalat avgiften. Men så var ju inte fallet.

Cool Company överklagade sanktionsavgiften till kammarrätten då företaget menade att de inte hade ansvar för arbetsmiljön eftersom man inte hade något avtal med arbetstagaren eller uppdragsgivaren när arbetet utfördes. Kammarrätten gick på företagets linje. Rätten konstaterade att Cool Company inte kunde anses vara arbetsgivare åt mannen, eftersom de inte hade

något avtal varken med mannen eller med uppdragsgivaren vid det tillfälle som arbetet utfördes. Det faktum att Cool Company i efterhand fakturerat arbetet åt mannen ändrar inte bedömningen. Kammarrätten konstaterade därför att att Cool Company inte hade arbetsgivaransvar och därför inte skulle påföras sanktionsavgift för den bristande arbetsmiljön.

Arbetsmiljöverket nöjde sig inte utan överklagade domen till nästa instans, Högsta förvaltningsdomstolen, som än så länge inte tagit ställning i ärendet.

– Även våra medlemmar som använder vår fakturerings service fakturerar i allmänhet först när uppdraget är klart vilket gör att vi inte har något avtal med kunden innan dess, säger Madeleine Wagemyr, jurist och förhandlingschef på Teaterförbundet för scen och film.

ARBETSMILJÖVERKET HAR NU inlett en omfattande inspektion av landets fakturerings- och egenanställningsföretag, där bland annat Teaterförbundets fakturerings service varit ett av de företag som granskats. Det har bidragit till att Teaterförbundet nu beslutar att lägga ned sin fakturerings tjänst.

Från början fick fakturerings tjänsten in knappt 100 uppdrag per år. Idag är motsvarande siffra runt 400.

Madeleine Wagemyr framhåller att det ursprungliga syftet inte var att fungera som ett alternativ till att starta eget företag.

– Vi startade tjänsten för att kunna hjälpa anställda som tog extra uppdrag utöver sitt vanliga arbete, förklarar hon.

Den långsiktiga lösningen på problemet är att frilansar i högre utsträckning ska bli anställda av sina uppdragsgivare, enligt både Madeleine Wagemyr och Simon Norrthon.

– Många som använder sig av fakturerings service arbetar för kommuner, regioner, myndigheter och stora företag. De har råd att projektanställa men undviker det eftersom de inte vill riskera att människor blir ”inlasade”. Vi är visserligen för fri rörlighet på arbetsmarknaden men det står inte i motsättning till anställningar och rätt till trygghetssystemen med pensionsinbetalningar, semester och sjukersättning, säger Simon Norrthon.

GERTRUD DAHLBERG

Nytt avtal ger bättre ersättning för manusbundna serier

Två nya avtal för upphovsrättsersättning gäller sedan årsskiftet. De säkrar att medlemmar i Teaterförbundet för scen och film får fortsatt betalt för insatser i manusbunda tv-serier.

PRODUKTIONEN AV tv-serier är större än någonsin i Sverige. Nya och gamla tv-kanaler och strömningstjänster konkurrerar om publiken, till stor del med nyproducerade dramaserier. Framöver väntar ersättning i form av royalties för många som står bakom eller medverkar i tv-serierna.

– Avtalen som tecknades före årsskiftet gäller manusbundna produktioner, dels för SVT, dels för bolag som är medlemmar i Medieföretagen. De är förlängningar av tidigare försöksavtal, där ersättningarna bygger på procentsatser av den sammanlagda produktionskostnaden, berättar Pontus Lenke, jurist på Teaterförbundets rättighetsbolag.

Både SVT och Medieföretagen har tidigare kommit överens med Teaterförbun-

det för scen och film om att försöksavtal ska gälla för manusbundna tv-serier. Upphovsersättningar av andra produktioner styrs vanligtvis av kollektivavtal.

– Anledningen till att vi tecknar försöksavtal inom det här området är att marknaden förändras så snabbt. Strömningstjänster och andra tekniska lösningar gör att produktionerna blir tillgängliga för publiken på helt nya sätt, säger Pontus Lenke.

Försöksavtalen gäller cirka två år, och ger möjlighet till utvärdering och omförhandlingar om marknadsläget förändras.

– Båda avtalen säkrar ersättningar till upphovspersoner och medverkande. Procentsatserna för hur mycket pengar det handlar om har dessutom höjts jämfört

med tidigare, säger Pontus Lenke.

De nya avtalen är bara två av alla som Teaterförbundet för scen och film arbetar med när det gäller upphovsrättsersättningar. Sammanlagt fördelas mer än 121 miljoner kronor varje år till rättighetshavare genom ingånga avtal, främst via rättighetsbolaget men också genom organisationerna Copyswede och Sami.

Bland dem som tar del av pengarna finns de flesta yrkesgrupper som är anslutna till Teaterförbundet för scen och film. För alla dem som arbetar med manusbundna tv-serier ser upphovsrättsersättningar ut att öka rejält de närmaste åren.

PETER REHNFELOT

HALLÅ DÄR...

"Jag ställer höga krav på mig själv"

Hallå där Jesper Larsson, vad har hänt sedan du i november tillträdde jobbet som ny vd för Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm?

– Det har varit en superintressant tid. Jag har satt mig in i en diger och väl fungerande organisation

och har träffat många kompetenta medarbetare som har en unik expertis. Men i och med renoveringen och utlokaliseringen är verksamheten lite svårgreppad och går på sparlåga just nu.

När du fick jobbet var en av dina kommentarer att uppdraget var läskigt. Känns det fortfarande så?

– Det är lite läskigt eftersom jag inte tidigare har arbetat med en kulturinstitution med en lika stor och fantastisk bredd som Kulturhuset Stadsteatern har. Dessutom är Stockholm nytt för mig. Än så länge känner jag inte publiken eller de politiker

och tjänstemän jag ska samarbeta med. Jag känner en stor ödmjukhet inför att nu ta del av medborgarnas behov och önskemål för att kunna utveckla ett modernt kulturus och leda det in i framtiden.

Hur ser dina planer ut framöver?

– Jag kommer att koordinera verksamheten utan att detaljstyra innehållet och peta i vad mina chefer planerar. Mitt uppdrag innebär att jag har det överordnade och ekonomiska ansvaret. Jag är inte främmande för att samverka med näringslivet för att hitta nya aktiviteter. Det skulle exempelvis kunna vara att samarbeta med olika företag genom att använda ny teknik, som AI och dataspel, i skapandet av scenkonst. Eller att få fastighetsägare i ytterstaden att finansiera konstprojekt som ger unga hopp och mening. Jag tänker brett.

Vad har du för ledarstil?

– Jag ställer höga krav på mig själv och mina chefer att vi ska leva som vi lär.

Mitt ledarskap präglas av en nolltolerans mot översitteri och en stark tro på likabehandling. Förhoppningsvis uppfattas jag som en chef som inte bara pratar utan som också handlar, enligt devisen "show don't tell". Jag tror på en stark samverkan mellan fack och arbetsgivare. Vi har i grunden samma mål men ibland olika prioriteringar och vågar för att nå dit.

Berätta om några starka scenkonstupplevelser som du haft på sistone.

– Jag såg nyligen *Låt den rätte komma in* i Vällingby. Det var en uppsättning som lyckades med det svåra att göra scenkonst som förmedlar skräck. Pjäsen *Min fantastiska väninna* som spelas i Årsta, är ett lysande exempel på det jag anser vara teaterns främsta sida att med fantasins hjälp kunna förflytta våra tankar och känslor. Över huvud taget går jag igång på det flyktiga och förväntansfulla ögonblicket som uppstår när konstskaparna möter publiken.

GERTRUD DAHLBERG

Filmbranschen vill säkra kompetens och karriärsvägar

Arbetet med att bygga upp en yrkesnämnd inom filmbranschen har påbörjats.

Genom EU-medel har ett treårigt arbete satts igång för att hitta strukturer som tydliggör och säkerställer tillgången till kompetens i branschen.

Adam Gimfalk

– Ett sätt att finansiera valideringssystem och kompetensutveckling för filmarbetare är att villkora incitamentspengarna.

FÖR NÄRVARANDE saknas en organisation som strategiskt arbetar med branschens långsiktiga kompetensförsörjning och projektet är därför ett gemensamt initiativ från film- och tv-branschen.

Huvudsyftet är att kunna behålla den kompetens som redan finns bland frilansarna i Sverige, och att skapa tydliga karriärvägar genom en värdeklappa, likt den internationella filmvärldens.

– Ska vi klara av detta måste vi kunna erbjuda bättre kunskapsöverföring mellan utbildning och bransch. Branschen måste bygga ett system med tydliga riktlinjer för lärlingsplatser, säger Charlotte Gimfalk, projektledare för yrkesnämnden.

Det handlar om att tydliggöra yrkesroller, fastställa kvalifikationer, överbrygga glappet mellan utbildning och yrkesliv, samt rätta ut krokiga karriärvägar.

– Under uppbyggnadsfasen finansieras projektet regionalt, men syftet är att etablera en organisation på nationell nivå, säger Charlotte Gimfalk.

Nämndens uppdrag blir att säkerställa tillgången på kompetens, både den befintliga och den framtida, kartlägga behov och höja statusen på hela branschen. Då måste film- och tv-branschen tydliggöras som en arbetsmarknad. Och göras tillgänglig för fler.

– Alla som vill in i filmbranschen måste kunna hitta in i den, säger Charlotte Gimfalk.

Arbetet är tänkt att ske på tre nivåer: genom branschcertifiering via folkhögskolor, yrkesbevis via yrkeshögskolor och validering genom traineeprogram.

– Det behövs relevanta utbildningar och vägar in i branschen. Vi måste se till att våra frilansare får tillgång till både korta och längre utbildningar, utifrån branschens behov, och att kurser läggs när frilansarna har möjlighet att gå på dessa, som exempelvis första veckan i januari. Det arbetsbaserade lärandet behöver ökas, traineeprogram kvalitetssäkras till den kompetens som behövs för fullskaliga filmproduktioner och ramar sätts för krav som motsvarar validering av en yrkesgrupp. Vi behöver skapa ett gemensamt branschspråk, en terminologi som fungerar internationellt.

EU-PROJEKTET BEVILJADES i december och de första nio månaderna kommer Charlotte Gimfalk ägna sig åt research och planering. De kommande 24 månaderna sätts fokus på att fastslå kvalifikationer, och se vilka strukturer som går att etablera. När EU-projektet är slut hoppas Charlotte Gimfalk att branschen har hittat en

struktur som ekonomiskt kan stå på egna ben.

– Här kan vi inspireras av brittiska Screenskills och synkronisera arbetet med att produktionsincitament införs i Sverige. En sätt att finansiera valideringssystem och kompetensutveckling för filmarbetare är att villkora en del av incitamentspengarna åt yrkesnämnden, så att den kan bära sina egna kostnader. Det är viktigt att allt arbete sker i samråd med representanter med olika teamfunktioner, säger Charlotte Gimfalk.

MAGDALENA BOMAN

Filmbranschens yrkesnämnd

- Film- och tv-producenterna är beställare av EU-projektet, som finansierats via ett regionalt kompetensutvecklingsstöd från Europeiska socialfonden.
- Bakom EU-ansökan och önskan om skapa en yrkesnämnd står också Teaterförbundet för scen och film, Svenska Filminstitutet, SVT, Sveriges Filmuthyrarförening, OFF (Oberoende Filmares förbund), samt samtliga regionala produktionscentra och Bonnier broadcasting.

"MDT ska ha spjutspets på scen och låg tröskel för publiken"

Vid årsskiftet tillträdde Anna Efraimsson som ny chef för Moderna Dansteatern, MDT, i Stockholm. Ett av hennes mål är att ha publiken i fokus. Ett annat att bättre välkomna barn och unga till teatern.

SKEPPSHOLMEN EN GRÅMULEN vinterdag. Ännu har spelsäsongen på MDT inte satt igång. Men på det lilla sjumannakontoret i den före detta torpedverkstan råder febril aktivitet.

När jag träffar Anna Efraimsson har hon bara arbetat i tre veckor på sin nya post som chef för "the place to be", som teaterns slogan lyder, dansteatern som startades av koreografen Margaretha Åsberg 1987. Tillsättningen är välkommen. I ett drygt halvår har teatern varit utan chef efter att Danjel Andersson slutat, för att gå vidare till Dansehallerne i Köpenhamn.

Repertoaren är i princip redan lagd fot hela 2020, vilket innebär att Anna Efraimsson inte kommer att kunna sätta sin konstnärliga prägel fullt ut förrän 2021. Men visionerna finns redan där. Så var det också på MDT hon en gång började, som press- och publikansvarig i början av 2000-talet.

Här kan såväl ett publik- som ett utövarperspektiv skönjas. Bland de många idéerna finns att kunna anställa en pedagog som kan fungera som en brygga mellan åskådaren och konstverket.

– Mitt mål är att vi ska ha spjutspets på scenen och låg tröskel för publiken, utan att behöva kompromissa med det konstnärliga, säger hon och sveper med blicken över den ännu tomma spelplatsen.

Bland påtänkta utvecklingsprojekt finns en idé om att bli bättre på att bjuda in barn och unga till teatern, exempelvis genom att ta in klasser även på kvällstid så att vanlig vuxenpublik och ungdomar blandas.

I SNART 20 ÅR har Anna Efraimsson jobbat inom vad hon kallar "dansekologin". Rollerna samt arbetsplatserna har varit många, nu senast som prefekt och lektor i koreografi på DOCH, dans- och cirkushögskolan. Men där finns också en praktisk erfarenhet. Som ung spelade hon teater i Gamla Stan, på Lilla teatern. Dansat har hon däremot aldrig gjort.

– Jag är en av få inom danssverige som inte själv har varit dansare! utbrister hon nästan förtjust.

Tar du med dig något från åren på DOCH till MDT?

– Oh ja, DOCH har varit en otroligt viktig skola. Jag har fått med mig ett enormt kontaktnät därifrån plus att jag har tagit del av en internationell diskurs: forskning kring dans och koreografi. Men det jag saknade där var en publik. Därför känns det fantastiskt att vara i den här rollen nu.

Vad är det för verksamhet du tar över? Är den i gott skick?

– Ja, det tycker jag. Det som är fantastiskt, och som jag vill fortsätta att förvalta, är att konstnären alltid står i centrum här. Man kan tycka att det är självklart, men jag har jobbat på många

ställen där institutionsapparaten istället lätt tar över.

Du menar att administrationen äter upp det konstnärliga?

– Ja, delvis. Det handlar också om förhållningssätt. Här försöker vi istället att utgå från konstnärernas behov, i ögonhöjd.

Har du andra målbilder som kommer att bli drivande i ditt jobb?

– Det samtida dansfältet idag är i behov av att arbeta med dekolonialitet. På DOCH var jag med om att arbeta för det. Det kommer jag att göra även här. Det handlar om vilka konstnärer vi arbetar med, men också att ta ett mer strukturellt grepp och samarbeta med andra institutioner.

Som en av grundarna av W.I.S.P (Women in swedish performing arts), hur ser du på genusperspektiv inom dansen?

– Vi kommer att fortsätta med den feministiska profilen. Jag eftersträvar att alltid jobba normkritiskt både vad gäller kön, sexualitet och etnicitet. Jag har en stark feministisk praktik i vad jag än gör.

MDT:s verksamhet har även en internationell prägel. Hur tänker du om den?

– Med tanke på den globala situationen finns det anledning att vidga nätverken. En av våra producenter är från Ryssland och nu har hon precis satt igång samarbeten med konstnärsdrivna initiativ i såväl Moskva som i Sankt Petersburg.

Vad ligger överst på ditt skrivbord just nu?

– Det är att lyssna in personalen. Jag kommer att se över den interna organisationen och försöka förstå verksamheten, men också skapa tid för att tänka ut ett program för 2021.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Anna Efraimsson, ny chef för MDT i Stockholm

Född: 1976

Utbildning: Kulturvetarlinjen vid Stockholms universitet, Études théâtrales vid Sorbonne Nouvelle, Institute for Curatorial Practice in Performance vid Wesleyan University.

Jobb i urval: Lektor i koreografi med inriktning på curatoriska praktiker vid Stockholms konstnärliga högskola (DOCH). Handläggare vid Konstnärsnämndens internationella dansprogram. Producent vid Kulturhuset, projektledare för W.I.S.P. med Sandra Medina, Tove Sahlin och Johanna Skobe, curatorassistent vid The Kitchen. Drivit den fristående elastiska organisationskroppen *The Blob* sedan 2014.

Senast sedda föreställning: *Åta djur* av Nadja Hjorton på Kulturhuset Stadsteatern i Skärholmen.

Läser just nu: *I rörelse* av Athena Farrokhzad.

Den nya chefen Anna Efraimsson är tillbaka på MDT, där hon en gång började, som press- och publikansvarig i början av 2000-talet.

Micke Lundström

Magdalena Boman

Kulturminister Amanda Lind, förbundsledamot i Teaterförbundet för scen och film Mika Romanus och skådespelaren Ellen Nyman i samtal under Folk och kultur.

Jämställd kultur är en kvalitetsfråga

Går det att skydda kulturen med principen om en armlängds avstånd och samtidigt sträva efter jämställdhet? Det ville kulturministern Amanda Lind diskutera i ett samtal med scenkonstbranschen under Folk och kulturs första dag i Eskilstuna.

HALVA SCENEN – JÄMSTÄLLD KULTUR var rubriken på ett inledande samtal i talkshowformat på Folk och kultur i Eskilstuna, där kulturministern mötte Mika Romanus, förbundsledamot på Teaterförbundet för scen och film, och skådespelaren och regissören Ellen Nyman.

Passerar man en gräns när politiken säger att den vill ha jämställd kultur? undrade kulturministern Amanda Lind. Politiken har ju sådana målsättningar. Men är det oproblematiskt?

– Nej, det är inte enkelt. Men frågorna behöver inte ställas mot varandra och det behöver inte heller göras avsteg från armlängds avstånd bara för att man arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor. Det finns tydliga statistiska verktyg att använda, och dessa har inget att göra med att man är inne och petar i det konstnärliga innehållet, sa Mika Romanus.

Jämställd kultur är en rättvisefråga, men det är i lika hög grad en kvalitetsfråga i bred bemärkelse när det gäller vilka historier som är synliga på scen och vems röster som får höras, konstaterade Mika Romanus.

– Vi måste också ha ett intersektionellt perspektiv på jämställdheten. Vi har en norm som står för dominans. Och då handlar inte diskussionen längre om lika löner, utan fokus hamnar på att få lön, eller om att ens få delta och att få uttrycka sig, beroende på vilken sektion du tillhör. Det är viktigt att alla i samhället känner tillhörighet också på scen, om inte får vi demokratiska problem. För idag finns hierarkier inom institutioner som producerar kultur. Med den följer en förskjutning i föreställningen om kvalitet och vi förlorar åldersgrupper, sa Ellen Nyman.

MAGDALENA BOMAN

Magdalena Boman

Minna Krook, styrelseledamot i Teaterförbundet för scen och film.

Upprop för fri scenkonst i dialog med publiken

FÖR SJÄTTE ÅRET I RAD riktar Teaterförbundet, Teatercentrum och Danscentrum strålkastaren på den fria scenkonsten. Denna gång, under ett samtal med publiken under Folk och kultur: då med företrädare från det fria kulturlivet, organisationer, arrangörer, politiker och myndigheter. Mer än 60-talet personer kom för att medverka och lyssna till diskussionen.

Syftet är att uppmärksamma att den fria scenkonsten, som utgör en vital del av kulturlivet i hela Sverige, dock ständigt är underfinansierad och i behov av tydligare strukturer. Uppropet konstaterar att den fria scenkonsten bidrar till ett dynamiskt, högklassigt och varierat utbud samt utgör en kraft för förnyelse och utveckling av hela kulturlivet och i samhället i stort.

Försoning ett laddat ämne på teatrarna

Hur ser det ut – två år efter metoo – med försoning, det goda samtalet och vägen framåt?

Det diskuterades under ett seminarium ordnat av Teaterförbundet och Svensk scenkonst under Folk och kultur.

Magdalena Boman

Carin Khakee, Susanna Dahlberg, Pontus Plaenge och Jan Olof Fors.

NÄR METOO-RÖRELSEN BRISERADE i november 2017 agerade Teaterförbundet och Svensk scenkonst snabbt och tillsatte en kommission för att kartlägga och analysera problemen med sexuella trakasserier. Tre månader senare konstaterade den färdiga rapporten att det finns en stark tystnadskultur i branschen, inte bara från de drabbade utan även från vittnen och ledningshåll. Ett av förslagen i rapporten hade fokus på reparativ rättvisa och behovet av det goda samtalet för försoning och förändring.

Seminariets moderator Carin Khakee, sekreterare i den partsgemensamma kommissionen mot sexuella trakasserier inom scenkonsten ledde samtalet med de inbjudna gästerna: Pontus Plaenge, skådespelare och regissör, Susanna Dahlberg, vd för Regionteater Väst och Jan Olof Fors, präst i Kungsholmens församling.

Hur ser det ut på teatrarna idag, vad är lätt, vad är svårt?

– Det finns en högre medvetenhet på arbetsplatserna. Men själva samtalet är svårt och laddat. Många blir arga, och det är viktigt att det får vara så. Det i sin tur skapar en ny tystnad i samtalet, som är berättigad. Men det finns också en risk för att vi slätar över. När jag berättade att jag skulle delta här så fick jag en del negativa reaktioner. Det som skett är oförlåtligt och straff ska utmätas, säger Pontus Plaenge.

Han hänvisade till en essä om förlåtelse, skriven av Sara Stridsberg, baserad på filosofen Jacques Derridas definition av begreppet, som konstaterar att förlåtelse ofta förväxlas med ursäkten.

– Förlåtelse är en djupare handling och kan bara komma ifråga när det gäller det oförlåtliga. Den sker mellan individer och är ingenting som vi i branschen ska ägna oss åt, sa Pontus Plaenge.

REPARATIV RÄTTVISA, konstaterade prästen Jan Olof Fors, kan ske både mellan individer och grupper. Exempel på det är Sanningskommissionen i Sydafrika eller som socialtjänsten och polisen arbetar med begreppet. Det innebär att det finns en gemensam bild. Försoning handlar om att upprätta en relation igen, och en väg framåt.

– Det som har blivit skadat ska helas, den som drabbas ska bli

lyssnad till, det handlar inte om straff utan om att komma till insikt, sa Jan Olof Fors. Men då krävs kunskap om samtalet och hur går det till, undrade Carin Khakee och skickade frågan till Susanna Dahlberg.

– Jag har exempelvis fått borra ner mig i ordet anmälan, då det ger en bild av polisförhör. Men byter man ut det ordet går det lättare. Vi som ledare måste ständigt ställa frågor, om och om igen, vi får aldrig sluta. Men det behövs ännu mer kunskap, replikerade Susanna Dahlberg.

Vissa talar om en backlash, och att traumatiska händelser blir en bromskloss?

– Kunskap och kompetensutveckling är A och O. Vår bransch är så rörlig, så måste vi ordna fler branschöverskridande och konkreta arbeten. Det finns fortfarande stor rädsla och oro i teaterhusen: "Du får inte ta i mig." "Vad får jag säga, och inte säga." En rädsla för att drabbas av dolda repressalier. Många känner sig otrygga. Ett sätt att motverka detta är att arbeta med intimitetscoacher. Hos dem finns viktiga redskap för att förstå hur vi kan ta i varandra, sa Pontus Plaenge.

Vad innebär ett förändringsarbete inom konst och kultur, handlar det om konstnärlig frihet?

– Nej, det handlar om konstnärlig kvalitet. Det är det finaste vi har i branschen, sa Susanna Dahlberg.

– Snarare är det så att den konstnärliga friheten har inskränkts just på grund av gamla strukturer. Den här processen vi befinner oss i nu tror jag befriar konsten, sa Pontus Plaenge.

Men hur förlöser man skammen som hamnar hos en förövare, som inte har intension att kränka någon, undrade Fransesca Quarthey, vd för Västerbottensteatern.

– Det viktiga är samtalet. Det är som psykologen Johan Cullberg säger, att vi genomgår olika faser: chock, bearbetning, reaktiva och nyordningsfaser. När vi gått igenom dessa så läker såret, men ärret finns kvar. Det måste man leva med, sa Jan Olof Fors.

Kolovos hisnande film fick publikens pris

Nicolas Kolovos kortfilm *Index* är en hisnande upplevelse på 12 minuter utan klipp – om ett barns finger i kläm under ett flyktingdrama. På Göteborgs filmfestival fick filmaren Startsladdens publikpris.

– Det är förstås väldigt roligt med publikens pris, säger filmregissören Nicolas Kolovos. Nu siktar han på en kärlekskomedi som långfilm.

Privat

Kakadua filmproduktion

DEN BORÅSBÖRDIGA REGISSÖREN konstaterar samtidigt att han förmodligen inte kommer att göra samma sak igen. Tolv minuter utan klipp, filmscener med barn och statister och där alla pratar arabiska.

– En sådan lång tagning kräver mycket från hela teamet. Det är en påfrestning för alla. Men det var så jag ville ha det. Varje gång man gör ett klipp skapas distans. Hjärnan registrerar avbrottet och jag ville uppnå känslan mot slutet. Och att publiken bygger upp sina egna bilder av händelseförloppet.

Tiden är knapp, stämningen hätsk och nervös i berättelsen. Flyktingarna hoppar av lastbilsflaket och ska sätta sig i båten som tar dem över havet. En pojke kan inte följa med, då han fastnat med sitt finger.

– Jag har haft tankar om att göra något kring flyktingkrisen som eskalerade 2015. Jag såg bara bilderna på avstånd. Jag kom aldrig någon nära. Jag ville göra en berättelse som inte handlade om själva flykten, utan istället använda mig av något litet och mänskligt. Först då förstår man att de här människorna inte är annorlunda än oss, de har exakt samma känslor när det kommer till deras barn, säger Nicolas Kolovos.

Även hans förra kortfilm *Fikon* har prisats med Greklands största filmpris, Iris.

– Den handlar om ett gammalt par där kvinnan är döende och hon ber mannen om ett fikon. Han går för att hämta det, men ramlar ner från trädet och bryter benet. Mannen får kämpa som fan för att ta sig till henne med fikonet i hand. Han får vara med om jättemycket, berättar Nicolas.

Han är förstås mycket glad över priserna, men den största lyckan är att han kan jobba och försörja sig på sitt arbete.

– Mina föräldrar kom till Sverige på 60-talet från en liten bergsby i Grekland där de tog hand om får och getter. Jag tänker på det varje dag. Sverige öppnade upp sina gränser, allt gick lätt att ordna, de kom hit, fick jobb och hamnade direkt i textilindustrin i Borås, fram till den dagen de gick i pension.

INDEX, LIKSOM FIKON, spelades in i Grekland, med nästan exakt samma team, medan efterproduktionen gjordes i Sverige.

– Jag tycker om att kombinera båda mina kulturer, det känns naturligt.

Hur lång tid tog det att göra Index?

– Jag repeterade i tre veckor med familjen i Sverige, sedan repade jag en dag i Aten utan kamera och en dag med. Därefter filmade jag i två dagar. Efter första dagens tagningar kände jag att jag inte hade gått i land med filmen. Jag gjorde en del justeringar,

Bild ur Nicolas Kolovos kortfilm *Index*.

till slut valde jag den 18:e av 19 tagningar, dag två. Det roliga med den tagningen är att solen går ned. Det reflekterade jag över först i efterhand. Det är skitfräckt. Det blir mörkare och mörkare utan att man tänker på det.

FÖRUTOM EN RAD KORTFILMER har Nicolas Kolovos registrerat på teatrar och för Radioteatern. Han skriver dramatik, och har prisats med Sveriges Radios novellpris för sin novell *Underverket*.

– Mest stolt är jag över är de två senaste kortfilmerna. För de har jag gjort exakt så som jag själv velat. När man känner lust blir det alltid bra. Så var det med *Index*. Man måste våga ta risker. Risk är nog det viktigaste i konsten.

MED DE TVÅ SENASTE kortfilmerna känner Nicolas att han hittat ett eget filmspråk och är mogen att gå vidare till ett längre format. Han vill göra långfilm. Nicolas har inte haft bråttom, utan väntat tills han har en historia.

– Det har jag nu. Jag har skrivit ett långfilmsmanus, en filosofisk kärlekskomedi, som jag hoppas ska bli min debut.

MAGDALENA BOMAN

Startsladden delades ut under Göteborgs filmfestival och är ett av världens största inom kortfilmsgenren. Priset är värt cirka 350 000 kronor i form av filmteknik och kontanter. Bakom priset står, bland andra, Teaterförbundet för scen och film. I år gick Startsladden till regissören Julia Lindström för kortfilmen *Daddys girl*.

Startsladdens publikpris gick till Nicolas Kolovos.

Yrke: Filmregissör, manusförfattare och dramatiker.

Bor: i Göteborg.

Bakgrund: Filmlinjen vid Katrinebergs folkhögskola, samt regiutbildning på Institutet för högre tv-utbildning.

Produktioner i urval: Teater: *Bananhuset*, (2014) och *Himmel över Göteborg* (2015) samt *Klätterbaronen* (2017) för Angered's teater, *Med kärlek från Kos*, Riksteatern (2018), Kortfilmer: *Jag är bög* (2008), *Fikan* (2015) och *Index* (2019). TV-drama: *Starke man*, säsong 1 (2010) och säsong 2 (2012).

På gång just nu: Regisserar *Den enögda kaninen* för SR Drama, baserat på boken med samma namn av Christoffer Carlsson, utvecklar en tv-serie om en grekisk taverna i Sverige, jobbar vidare med sitt långfilmsmanus.

Världens första helt jämställda festival

Filmfestivalen i Göteborg var först i världen med att presentera ett lika stort urval av kvinnliga som manliga regissörer.

MÅLET 50/50 BY 2020 lanserades på filmfestivalen i Cannes för två år sedan. Ett mål som Göteborgs internationella filmfestival bestämde sig för att uppfylla, för elva månader sedan.

– Vi har kvoterat vårt program, även om jag föredrar att kalla det för programarbete. Vi är mycket stolta. Dessutom var det inte så svårt. För filmerna finns där. Däremot har vi haft många och svåra diskussioner internt om vad kvalitet och jämställdhet är. Samtalen har bidragit till både ett fördjupat och bättre festival-

Sveriges filmregissörer invigde filmfestivalen i Göteborg med att hylla kvinnliga kollegor. Här hyllar Agneta Fagerström Olsson filmskaparen Agnes Warda.

program än någonsin, sa Jonas Holmberg, konstnärlig ledare för Göteborgs filmfestival. Konsekvenserna av att av räkna regissörer har också analyserats. Konceptet föll ut väl och gav effekter, eftersom kvinnor väljer kvinnliga producenter och manusförfattare, och vanligtvis sätter även kvinnor i huvudrollerna. Taltiden mellan kvinnor och män i filmerna blev mer jämställd.

MAGDALENA BOMAN

"Filmbranschen är alltför vit"

Svensk film är i kris, konstaterade Svenska filminstitutet i en rapport i höstas. Vilka är de bakomliggande orsakerna till detta?

Det diskuterades under filmforumdagarna på Göteborgs filmfestival.

Johanna Koljonen, Michael Porsemyd, Mikael Fellenius, Kristina Colliander, Simon Norrthon, Sandra Warg och Peter Fornstam.

EN FILMBOOM PÅGÅR, distributörer matar ut nya produktioner via strömningstjänster på tv som aldrig förr, och fler aktörer är på väg in i branschen. Helt klart är att konkurrensen om biopubliken blivit större. Men vad anser branschen att de bakomliggande skälen är till att svensk film har så låga marknadsandelarna på bio? Undrade moderatorn Johanna Koljonen.

Peter Fornstam från Svenska Bio och ordförande i Biograf-ägarföreningen konstaterade att strömningstjänsterna inte lockat publiken bort från bion. Biograferna går bra.

– Frågan är komplex, menade Mikael Fellenius på Film i Väst, och påpekade att krisen kräver ett kollektivt ansvar och att den inte, som en del i debatten hävdar, har med övergripande riktlinjer från SFI att göra.

– Ett skäl till svensk film inte når ut på bio beror på för lite tillit till upphovspersonerna. Frågan är vilka filmer vi ska satsa på. Det är också en marknadsföringsfråga, vilka filmer är det som säljer. Processerna för att skapa kvalitativ film förutsätter tid och tillit. Och det är idag absolut en bristvara. Den kreativa explosionen vi ser på tv-sidan, saknar motsvarighet på filmsidan. Det krävs ett utökat stöd för manusförfattarna inom långfilmen, så att vi får starka manus som är färdiga när vi börjar arbeta, sade Simon

Norrthon, ordförande för Teaterförbundet för scen och film.

Sandra Warg från Filmpool Nord menade att branschen behöver bli bättre på att förstå sin publik.

– Jag tänker att vi saknar representation och mångfald bakom och framför kameran idag. Branschen är mycket vitare än vad den behöver vara. Det är så många människor som inte känner sig tilltalade av det som görs. Vi behöver bredda våra berättelser. Det finns en jättepublik där ute som vi inte inkluderat, framhöll Simon Norrthon.

Den största utmaningen idag är att prata om vad det är som gör att vi vill se en specifik berättelse på bio, menade Michael Porsemyd, vd för SF Studios. Vi måste också hitta rätt nycklar, menade Kristina Colliander från Filminstitutet. Vem gör film för vem? Hur släpper vi in andra grupper i filmprocessen?

– Vi som stor distributör måste bli bättre på formerna och vägen ut till publiken. Vi måste ställa högre krav på varandra och sända rätt budskap, till rätt publik. Se bara på hur filmkollektivet Crazy Pictures nådde ut med filmen *Den blomstertid nu kommer*. Det finns en ny generation där ute som har en följarskara som de talar med, hela tiden.

MAGDALENA BOMAN

DOCH blir SKH

Nu är namnet DOCH (Dans och Cirkus-högskolan) ett minne blott. Från och med den 1 januari 2020 är det enbart namnet Stockholms konstnärliga högskola, SKH, som gäller.

– Det har varit svårt att skapa en enhetlig och tydlig kommunikation kring vår högskola när vi använt så många olika namn och logotyper, kommenterar Monica Engdahl, kommunikationschef på SKH, beslutet.

Stockholm saknar scener för cirkus och dans

Stockholm har en av världens främsta högskoleutbildningar för cirkus. Men det saknas scener i huvudstaden. Det konstateras i en rapport om Stockholms kultur- och livescener som Kulturförvaltningen har tagit fram.

Bristen på cirkusscener leder till att många artister som gått på Stockholms konstnärliga högskola sätter upp sina föreställningar utomlands.

– Vi producerar artister i absoluta toppskiktet, men när de är färdiga kan de inte jobba i Stockholm, kommenterar cirkusproducenten Sara de Vylder scenläget i Sveriges Radio Kulturnytt.

Sören Vilks

Dramaten säger upp lokaler i Elverket och Gäddviken

Dramaten har beslutat att säga upp hyresavtalet för sin scen Elverket som öppnades 1997. Orsaken som anges är en oförändrad anslagsnivå för teatern i kombination med ökande fasta kostnader. Istället säger man sig vilja värna den konstnärliga verksamheten.

Nya Dramatenchefen och konstnärlige ledaren, Mattias Andersson, beklagar beslutet, men ser också möjligheter att istället nå nya publikgrupper, i andra stadsdelar.

”Samtliga nationalscenens spelplatser behöver inte ligga på Östermalm”, som han kommenterar beslutet i ett pressmeddelande.

Även verkstäderna och ateljéerna som Dramaten delar med Kungliga Operan i Gäddviken har sagts upp. Dessa ska istället flyttas till Flemingsberg.

Niki Lindroth von Bahr

Något att minnas av Niki Lindroth von Bahr.

Mai Zetterling-stipendium till Niki Lindroth von Bahr

Animatören, kortfilmaren och konstnären Niki Lindroth von Bahr har tilldelats årets Mai Zetterling-stipendium. I motiveringen står det (i urval) ”... rör hon sig fritt mellan vitt skilda referenser och landar på en ort någonstans mellan David Lynchs dystopiska landskap och en stäppande Gene Kelly”. Priset på 200 000 kronor delas ut av Konstnärsnämnden och är ett av Sveriges största som delas ut till en kort- eller dokumentärfilmare. Niki Lindroth von Bahr:s förra film, *Min börda* (2017), vann över 80 priser på filmfestivaler världen. På meritlistan står också att hon har arbetat med David Bowies sista video, i regi av Johan Renck. 2019 hade hon en stor separatutställning på Färgfabriken i Stockholm där hennes film *Något att minnas* hade premiär.

Stipendiet delades ut på Göteborgs filmfestivals invigning av Anna Söderbäck, direktör för Konstnärsnämnden.

Känt filmpris läggs ned på grund av nazikoppling

Prestigefyllda priset Alfred Bauers silverbjörn läggs ner efter att tyska tidningen Die Zeit har avslöjat dess mörka historia. Priset är ett av Filmfestivalen i Berlins största, och har delats ut sedan 1987 till den tidigare festivalchefen Alfred Bauers ära (död 1986). Men nu visar det sig att han hade ett nära samröre med nazister och dessutom innehade en hög position inom den nazistiska filmbyråkratin.

Det är ännu oklart om priset kommer att börja delas ut igen, i någon annans namn, enligt TT/Kulturnytt.

Rapport om kultursamverkansmodellen

För första gången sedan kultursamverkansmodellen sjösattes presenterar nu Kulturrådet en rapport som visar hur de offentliga bidragen inom modellen har utvecklats mellan 2010 och 2018. Det konstateras att de offentliga medlen har ökat med 21 procent under nämnda period och att de 2018 uppgick till cirka 4,6 miljarder kronor. Går man istället ner på medborgarnivå är det de regionala bidragen som har ökat mest under perioden, i genomsnitt med 20,1 procent, medan de statliga bidragen räknat per invånare istället har minskat med cirka 3,5 procent.

Samtidigt noteras det i rapporten att man ser tecken på att regionala och kommunala bidrag till kultur kan komma att minska framöver. Med tillägget: ”även om inget är säkert och vi hoppas på motsatsen.”

Dockteaterfestival i Kenya

Den internationella dockteaterfestivalen IPFest2020 går av stapeln i Kenya den 16 – 20 september. Festivalen, som firar tio år 2020, har i år temat *Puppets & Rights*. Med det vill man skapa en plattform för diskussioner om grundläggande mänskliga rättigheter och demokrati.

Festivalen turnerar i regionen. Värdestäder är Nairobi, Kisumu och Mombasa, och föreställningarna kommer att äga rum i allt från bibliotek till skolor och museer. Läs mer om festivalen på: <https://kiptkenya.org>

Alexander Ekman fick Bindefeld-stipendium

Koreografen och regissören Alexander Ekman har tilldelats 2020 års stipendium ur Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen. Han får stipendiet för en ny dans- och filminstallation, *Vanmakt*, med planerad urpremiär på Artipelag den 23 oktober.

– Alla i styrelsen blev så tagna av hans ansökan att vårt val föll på honom. Hans historik som en av världens mest innovativa samtida koreografer och regissörer är också bidragande, kommenterar Micael Bindefeld valet av stipendiat i SvD (27/1).

Pressbild

Konstnärsnämndens styrelse får ny ordförande

Ellen Wettmark tillträdde som ny ordförande i Konstnärsnämndens styrelse den 1 januari.

Hon är i dag enhetschef på ArkDes, Statens centrum för Arkitektur och Design, och har en bred erfarenhet av konst- och kulturfrågor ur ett internationellt perspektiv. Bland annat har hon tidigare varit Sveriges kulturråd i London och dessförinnan verksamhetsansvarig för internationella frågor vid Statens kulturråd.

Teater Västernorrland väcker Pinocchio till liv

Teater Västernorrlands musikal Pinocchio är en berättelse om empati, lögn och kärlek mellan en levande trädocka och en pappa. Ett vandringsdrama i skitiga och råa miljöer med musik komponerad av medlemmar från glamrockbandet The Ark.

Scen och film besöker teatern tio dagar före premiär.

Kristofer Lönnä

DET ÄR MÅNDAG den tredje februari och tio arbetsdagar kvar till premiären på Teater Västernorrlands barn- och familjeföreställning *Pinocchio*. Koreografen Ossi Niskala värmer upp de åtta skådespelarna. Det kommer att behövas, de ska gestalta ett manus som innehåller ett 30-tal roller, de ska sjunga, dansa, spela instrument och vara scenarbetare.

– I dag har vi kvällsrep till klockan 21, berättar regissören Martin Rosengården. Första halvan av dagen jobbar vi fysiskt, andra halvan mer intellektuellt.

Ensemblen börjar repetera tillblivelsen, den scen i början av pjäsen där dockan Pinocchio blir till. Emma Mehonic, som spelar

Pinocchio, bärs in, fullständigt lealös, och hängs upp i en ställning av trä.

Dockans pappa Geppetto spelas av Åke Arvidsson. Han sjunger om att dockan ska göra honom till miljardär. Övriga medverkande gör ett shownummer på samma tema. Pinocchio vaknar till liv och slår en kullerbytta fram mot scenkanten.

SCENEN TAS OM OCH om igen. Gisela Nilsson spelar cirkusdirektör och reder ut var hon ska stå, gå och ta sig fram mellan de andra i dansnumret. Emma Mehonic ber Ossi Niskala kontrollera att hennes kullerbytta är okej, så att hon inte ska skada sig.

Regissören Martin Rosengardten, koreografen Ossi Niskala, och scenografen Hanna Cecilia Lindkvist.

Produktionen har många komponenter som ska fungera tillsammans – koreografi, livemusik, förinspelad musik, rollbyten, fyra dockor och komplicerade scener. I scenografin används bara analog teknik. Livemusiken spelas av ensemblen.

– Det är fullt pådrag, vi kommer att få jobba järnet fram till premiär, säger Åke Arvidsson.

SCENOGRAFI- OCH KOSTYMDSIGNERN Hanna Cecilia Lindkvist pendlar till Sundsvall från Stockholm.

– När jag jobbar med rum och kostym börjar jag alltid med texten. Jag har läst originalet från 1881, jag hittade en bok med superfina bilder, säger hon. Den text som används är Marti-

na Montelius dramatisering av Carlo Collodis saga om dockan Pinocchio.

I originalberättelsen ska Pinocchio lära sig att lyda och uppföra sig för att få bli en riktig pojke. Hur förhåller ni er till det?

– För oss handlar det mer om kärleken till ett barn och vad det är att vara människa. Att inte vara helt perfekt och att ändå växa. Och att kärleken gör oss starka.

EN AVGÖRANDE FRÅGA för Hanna Cecilia Lindkvist är i vilket slags rum sagan utspelar sig.

– Det är som om dom befinner sig på en bakgård hela tiden. Vi, Martin Rosengardten, ljusdesignern Mira Svanberg och jag, har

Lia Jacobi

Emma Mehonic som Pinocchio.

tänkt oss en sorts trailerpark-estetik. Vi har tittat en del på den amerikanska filmen *Gummo*.

BERÄTTELSEN OM Pinocchio är ett vandringsdrama där han rör sig från plats till plats, men föreställningen spelas på en enda scen.

– Alla platser han kommer till är skitiga konstruktioner gjorda av människa. Jag har valt att låta lösa delar bilda träd, skitig bakgård, värdshus, lastkranar, hajmage eller byggarbetsplats, säger Hanna Cecilia Lindkvist.

Lösningen heter giraffer, några närmast dadaistiska träkonstruktioner som ser ut som just giraffer, eller små lyftkranar.

– De är ledade, rörliga och medger snabba flöden, säger hon

och plockar ut miniatyrer av girafferna ur scenografimodellen. Sedan halar hon fram sin mobil och visar en video. I den dras ett tyg över girafferna och simsalabim befinner vi oss i hajens mage tillsammans med Pinocchio och hans pappa.

En idé var att pjäsen skulle utspela sig i en atmosfär av teater och cirkus.

– Vi ville ha fantastiska kostymer, inte helt från verkligheten, de skulle kännas teater, säger Hanna Cecilia Lindkvist, på väg till kostymateljén.

Musiken i uppsättningen är komponerad av The Ark-medlemmarna Jens Andersson och Mikael Jepson. Också Martin Rosengården har en bakgrund i *The Ark*, där han var trummis fram

Ellen Hennig Öhrström, Joakim Gräns och Emma Mehonic.

Lia Jacobi

Åke Arvidsson som Geppetto och Emma Mehonic som Pinocchio.

Lia Jacobi

till millennieskiftet. *Pinocchio* är deras andra musikteater tillsammans, 2018 gjorde de *Ont blod* för Riksteatern.

– Musiken i *Pinocchio* drar åt olika håll. Det finns ett par solosånger, och inslag av neoswing och cirkusmusik, men rårare och skitigare, säger Mikael Jepson.

Låter det som The Ark?

– Ja lite. Men det finns två finstämda låtar.

Martina Montelius *Pinocchio* spelades på Uppsala stadsteater 2013, då med annan musik.

– Den musiken är jättefin, men efter några diskussioner kom vi fram till en annan uppsättningsidé och att vi behövde någonting stökigare, säger Martin Rosengården.

I MARTINA MONTELIUS dramatisering har originalets uppfostrande ambition vridits till ett relationellt drama mellan *Pinocchio* och Geppetto.

– *Pinocchio* är en ganska ensam, förvirrad och ovetande person som kommer till en hård och girig värld. Där möter han karaktärer som hela tiden är ute efter något. Han har uppfostrats till att tro att det viktigaste är att tjäna pengar och att lyckas i skolan. Han och Geppetto glömmar bort att det viktigaste är att de två finns för varandra och behöver varandra. När dom är nära att dö inser dom det, säger Martin Rosengården.

– Originalen är ett uppfostringsdrama om en docka som vill bli en riktig pojke. För att få bli det måste han vara snäll, duktig

Lia Jacobi

och artig. Men pjäsen slutar innan han förvandlas från docka till pojke. Han inser att han får vara den han är.

Hur länge har du jobbat med det här?

– Teaterns chef Kristoffer Berglund, som då var ansvarig för Barn och unga, kontaktade mig för två år sedan. Hanna Cecilia kom in i bilden ett halvår senare, säger Martin Rosengården.

– Vi ville hitta en idé som bjöd in skådisarna när vi började repa. Det skulle finnas ett rum, en idé och musik.

"Vi", är det du och ditt konstnärliga team?

– Jag tycker inte om begreppet konstnärligt team, det exkluderar och tar ifrån ensemblen dess konstnärliga uppgift. Jag som arbetsledare ska ha en vision, en idé, men alla ska vara lika delaktiga. Mötet med andra ger en oändlig tillgång till nya idéer. Det handlar om att sätta ihop det till en enhet som är tydlig, rolig att titta på och uppleva, samtidigt som den säger någonting om oss idag.

Du gillar att jobba med koreografen Ossi Niskala?

– Ofta när vi jobbar ihop går det fortare att få ett gemensamt förhållningssätt till materialet. Han provocerar fram nånting i texterna, särskilt där man inte tänker att det finns koreografi i texten, säger Martin Rosengården.

OSSI NISKALAS METOD är att sätta sig in i vad texten vill berätta för att kunna förstärka skådespelarnas fantasi och fysiska gestaltning.

– Det handlar om hur texten ska få en kropp och hur texten hamnar i kroppen. Det är i skådespelarnas kroppar allt händer. Ibland kan det bli koreografi, ibland går mitt arbete inte att identifiera, säger Ossi Niskala.

Pinocchio ska turnera i Västernorrland och kommer förutom i Sundsvall att spelas i Härnösand, Kramfors och Sollefteå.

18 offentliga föreställningar och en mängd skolföreställningar är planerade.

– Vi börjar spela skolföreställningarna klockan tio på förmiddagen, säger Åke Arvidsson.

KARIN KÄMSBY

Pinocchio på Teater Västernorrland

Barn och familjeföreställningen *Pinocchio* hade premiär den 15.2.2020.

Carlo Collodis *Le avventure di Pinocchio – Storia di un burattino* trycktes i bokform 1883.

Gummo (1997) är en independentfilm från USA som utspelar sig i white trash-miljö i den amerikanska mellanvästern.

The Ark bildades 1991. Det gjorde sin sista spelning 2011.

Seth krävdes på 20 miljoner av produktionsbolaget

*Egenföretagare är särskilt utsatta på filminspelningar eftersom de inte omfattas av kollektivavtal. Inträffar en arbetsmiljöolycka, och ansvarsfrågan är oklar ställs två bolag mot varandra. Det hände under inspelningen av tv-serien **Hamilton**. Efter ett allvarligt tillbud stämde stuntkoordinatören Seth Ericsons bolag Svenska Stuntgruppen AB på 15-20 miljoner kronor av produktionsbolaget.*

VÅREN 2018, när tv-serien *Hamilton* spelades in, inträffade en arbetsmiljöolycka. En skådespelare fick allvarliga brännskador när han i en filmscen slängde iväg en molotovcocktail. Händelsen blev ett brutalt uppvaknande för många i branschen.

Orsakerna var flera till att olyckan skedde: bristande kommunikation, bristande riskanalys, tajt inspelningstid och att saker ändrats på plats under inspelningsdagen. Dessutom var inspelningsteamet från flera länder, något som inverkar på hur de anpassade sig till hierarkin i teamet.

Den som av bolaget pekades ut för att ha brustit i sitt jobb var stuntkoordinatören Seth Ericson. Han ställdes inför ett skadeståndskrav på 15-20 miljoner kronor utifrån argumentet att han i sin yrkesroll "av gammal praxis i branschen" är ansvarig för säkerheten på plats. Dessutom frystes hans ersättningar av produktionsbolaget. Olyckan ledde också till att inspelningen måste pausa under ett år, vilket tillförde stora kostnader för produktionsbolaget.

– När sådant här händer ramlar självförtroendet i botten. På riktigt, ska alltså en medarbetare ta ensamt ansvar för när ett misstag sker i produktionen? Det är extremt orimligt. Jag har visserligen en väl tilltagen försäkring eftersom jag jobbat mycket utomlands. Den täcker alla länder utom USA och Kanada, säger Seth Ericson.

Han hade sitt stuntteam på plats, och såg till att betala ut lön till dem, trots att han inte hade fått ersättning från produktionsbolaget.

– Faktum är att mina medarbetare räddade livet på skådespelaren. Jag satte ut brandsläckare som skulle användas till en annan sekvens, vilket hjälpte till att de kunde släcka elden snabbt.

Vad menar du gick fel under inspelningen?

– Först vid lunchtid, precis innan den aktuella sekvensen skulle spelas in, fick jag reda på att den lätt krossbara flaskan innehöll brandfarlig vätska. Faktum är att produktionsbolaget beställt innehållet från specialeffektsföretaget, "SFX", redan en månad innan, men den informationen nådde inte mig i tid.

På inspelningsplats ändrades också förutsättningarna för arbe-

tet. Fotografen ville göra scenen i en enda tagning.

– Eftersom produktionen beställt vätskan av SFX, så antog jag att de säkrat upp saker. Jag täckte skådespelarens arm med brandskyddsvätska. Men så här i backspegeln borde alla ha kommunicerat mer innan. Faktum är att scenen också kunde ha gjorts på annat sätt, med vatten i flaskan och via täta bilder och utplacerade explosioner.

ARBETSMILJÖLAGEN KRÄVER tydlighet i kommunikationen. Enligt lagen ska riskanalyser göras. Eftersom två bolag var involverade synades också Stuntgruppen, men Arbetsmiljöverket hade inget att anmärka på deras riskanalyser. Enligt ett avtal mellan Teaterförbundet för scen och film och Medieföretagen åligger det arbetsgivaren att ansvara för arbetsmiljöarbetet.

– Medieföretagen och Teaterförbundet har dessutom gemensamt via Prevent tagit fram en skrift som handlar specifikt om stunt. I den skriften framgår det att ansvaret ligger på produktionsbolaget. Arbetsmiljöansvaret går inte att delegera bort, säger Madeleine Wagemyr, förhandlingschef på Teaterförbundet för scen och film.

Madeleine Wagemyr.

I ETT TIDIGT SKEDE av tvisten gjorde Medieföretagen gällande att även skådespelaren, som var egenföretagare, skulle stå för sina egna försäkringar, och att olyckan låg utanför deras kontroll.

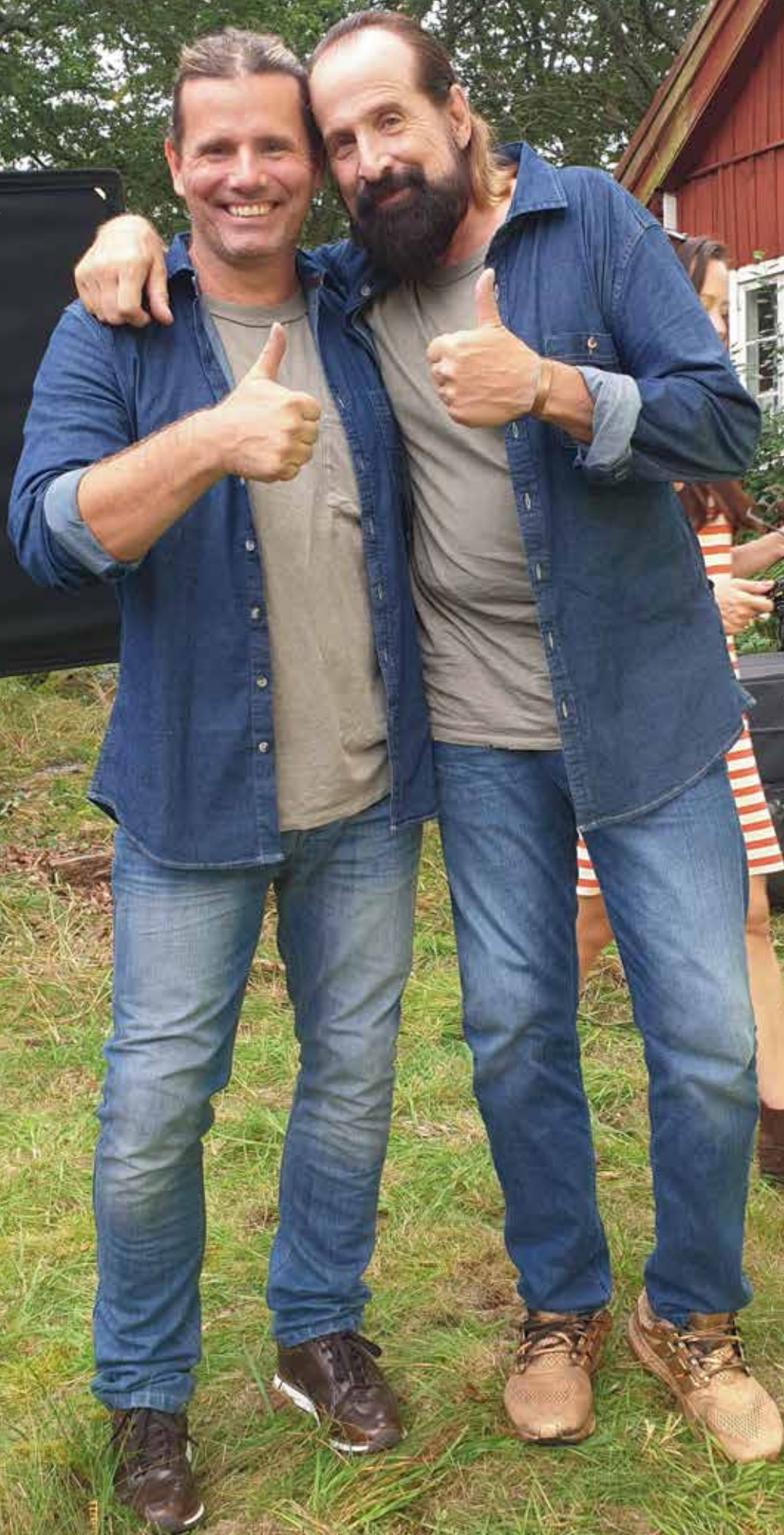
– Vi var tydliga med att Teaterförbundet för scen och film ser både skådespelaren och Seth som osjälvständiga uppdragstagare, och att olyckan skedde inom produktionsbolagets kontroll. Redan en månad innan inspelning hade de fattat beslut om att brandfarlig vätska skulle användas, men utan att förmedla den informationen vidare till Seth. Ändå valde man att filma på det sätt man gjorde. Medarbetarna på plats ställdes inför ett "fait accompli", och drabbades av en serie beslut fattade där och då.

Vilka är då Seths lärdomar av händelsen?

– Händelsen har lett till att branschen skärpt sig. Idag ställs

Stuntkoordinatör Seth Ericson dubblar Peter Stormare i en reklamfilm hösten 2019.

Johan Paulin

Jakob Oftebro i rollen som agent Carl Hamilton i den nyskrivna serien.

större krav på riskanalyser. Och det är bra. Personligen har jag lagt till ytterligare punkter i mina egna riskanalyser. Varje avdelning måste göra sina egna riskanalyser och lämna dessa till producenten. Men vi måste samtala mer innan. Kanske bör vi rent av distribuera våra listor till producenten tillsammans?

Något som ytterligare försvårade arbetet med *Hamilton* var att det inte fanns något storyboard att förhålla sig till, något som var planerat från början. I ett storyboard går det att se var kameran ska stå, och vad det är som ska filmas. Det är ett verktyg som tydliggör faror i ett tidigt skede.

– I ett storyboard ser du om en bild ska tas över axeln. Då kan du konstatera att här behöver vi ingen skådespelare, och kanske ta in en stunt. Det är ett bra verktyg, särskilt när inspelningstempot dras upp. Det är ju en mängd länkar i kedjan som ska lösas. Nu löste vi alla bildvinklar framför monitorn, säger Seth.

SOM MEDLEM I Teaterförbundet för scen och film fick Seth Ericson hjälp med att driva sina löneanspråk mot bolaget i tingsrätten. Förbundet beviljade honom rättshjälp. Det blev förlikning, vilket innebar att Seth fick stå för sina egna rättegångskostnader. I och med sitt medlemskap i Teaterförbundet var Seth dubbelt försäkrad och gick därför skadeslös ur tvisten. Hans försäkringsbolag betalade advokatkostnaderna, och förbundet betalade hans självrisk.

– Även om du blir ekonomiskt kompenserad är det ytterst svårt för en person att bli ifrågasatt i sin yrkesutövning. För att inte tala om all tid det tar att bli utsatt för en rättsprocess, säger Madeleine Wagemyr.

Egentligen handlar Hamiltonolyckan om två tvister. Det ena gäller ersättningar för arbete, den andra frågan handlar om vilket

säkerhetsansvar en stuntkoordinator har för arbetsmiljön.

– Mitt försäkringsbolag ställde frågan till produktionsbolaget på vilka grunder de gjorde mig säkerhetsansvarig för arbetsmiljön. Den frågan har ännu inte besvarats, för mig var den viktig. Om praxis i branschen innebär att jag ska vara säkerhetsansvarig för andra avdelningar, och kan riskera åka på betalningsansvar på 20 miljoner kronor. Då byter jag bransch, säger Seth Ericson avslutningsvis.

MAGDALENA BOMAN

Råd och tips från Teaterförbundet för scen och film:

- ✓ Jobba i första hand som arbetstagare, särskilt vid filmspelningar som är oerhört kostsamma. Kräv att bli anställd, så till vida du inte har en yrkesroll som medför att du måste stå för egen utrustning.
- ✓ Ha fullgoda försäkringar som täcker eventuella krav som du kan riskera vid medverkan i kostsamma produktioner om något går fel.
- ✓ För egenföretagare: Skriv avtal där det tydligt framgår vem som står för vad, och vid vilka tillfällen. I en rättsprocess är det viktigt att veta vad parterna kommit överens om. Även om bolagen är olika stora är de jämställda enligt lag.
- ✓ Låt Teaterförbundets jurister granska dina avtal och kontrakt innan de skrivs under. Detta gäller inte minst egenföretagare med tanke på att de inte självklart omfattas av kollektivavtalen.

Viktiga frågor i avtalsrörelsen

Nu har avtalsrörelsen dragit igång. Löner, arbetsmiljö och designers rätt till royalty är de viktigaste frågorna.

Teaterförbundet för scen och film kommer i vår att omförhandla så gott som alla kollektivavtal som tecknats med arbetsgivarna.

TEATERFÖRBUNDET för scen och film har cirka 15 större kollektivavtal, varav de flesta ska omförhandlas i vår. Förbundet inväntar industriavtalet för att veta var det så kallade "märket" blir. Det gäller såväl procenthöjning på lönerna som längden på avtalsperioden.

Ett kollektivavtal är en överenskomelse mellan arbetsgivarorganisationen och fackförbundet. I Sverige finns exempelvis inga lagstadgade minimilöner – de bestäms i kollektivavtalen. Där regleras även arbetstider, övertidsersättningar, traktamenten, försäkringar och pensioner med mera.

Om du fakturerar omfattas du formellt sett inte av kollektivavtalen.

Varje enskilt kollektivavtal rymmer detaljer som är specifika för varje yrkes-

grupp men det finns också gemensamma frågor för många som arbetar inom film- och scenkonst.

Här kommenterar Simon Norrthon, förbundsordförande för Teaterförbundet för scen och film, de viktigaste förhandlingsfrågorna i den pågående avtalsrörelsen:

- **Lönehöjningar**

- Vi måste säkra löneutveckling för våra medlemmar och se till att de får ta del av motsvarande lönehöjningar som gäller för resten av arbetsmarknaden. Det är särskilt väsentligt att se över minilönerna för att de inte ska släpa efter.

- **Förbättrade arbetsvillkor**

- Teaterförbundet för scen och film vill förbättra arbetsvillkoren för att även visstidsanställda ska omfattas av olika trygg-

hetsavtal och också ha rätt till exempelvis betald förberedelse- och kompetensutveckling och inflytande på arbetsplatsen.

- Förbättrade arbetsvillkor innebär också att öka möjligheterna att förena familjeliv med arbete och att stärka det förebyggande arbetet för att skapa trygga och inkluderande arbetsplatser.

- **Designers rätt till royalty**

- Yrkesgrupper som utför designuppdrag, exempelvis maskörer, ljud-, ljus-, och videodesigners, omfattas inte alltid av upphovsrätt i de nuvarande avtalen. Det är självklart att de som designar föreställningar också ska ha rätt till ersättningar när deras verk exploateras.

GERTRUD DAHLBERG

Miljöarbete sparar pengar på kansliet

Vegomåndagar, bantning av plast, snålare el och ökad digitalisering. Det har Teaterförbundets kansli infört för att bidra till ett mer klimatsmart samhälle. Miljöarbetet sparar också pengar och skapar bättre stämning på jobbet. Kansliet är först ut i en serie om klimatsmarta arbetsplatser.

VÄGEN TILL ETT GRÖNARE kontor kan bli både roligt och engagerande, konstaterar Sanna Lindberg, jurist samt ombudsman, och Ingela Whitworth, redovisningsekonom, på Teaterförbundet scen och films kansli.

Varför drog ni igång miljöarbetet?

– Klimatet förändras och vi måste alla dra vårt strå till stacken. Det känns som en självklarhet. Förbundsstyrelsen beslutade om en miljöpolicy, som ett led i det tillsatte vi på kansliet en miljögrupp. Det visade sig finnas många här som ville engagera sig.

Det kan låta torrt och tråkigt med miljöarbete – hur har det varit?

– Det har inte alls varit trist, tvärtom. Det har funnits mycket humor och miljö-

arbetet har varit överraskande lätt och kul. Vi har exempelvis ordnat roliga aktiviteter som filmvisningar och tipspromenader. Vi bjöd in en expert från miljöförvaltningen som var mycket underhållande och inspirerande och som gav oss bra tips.

Ge exempel på vad ni har gjort för att skapa ett grönare kontor.

– Vi har tagit bort plast och pappersmuggar och sopsorterar. Det finns också andra lite mer osynliga, men betydelsefulla insatser. Vi har ersatt glödlampor med lågenergilampor och tecknat ett nytt energiabonnemang med förnyelsebar energi. Vi har även gjort digitala satsningar som exempelvis nya faktura- och lönesystem. Fler telefon- och webbmöten har medfört att vi reser mindre.

– Numera har vi också vegomåndagar vilket innebär att vi äter god vegetarisk mat till lunch. Det är förstås inget tvång – alla är inte förtjusta i det. Men för många av oss har det peppat till att äta grönare allt oftare. På kansliet har vi numera bara ekologiskt kaffe, mjölk och frukt. Vi undviker också miljöboven snittblommor.

Vilka är de största vinsterna med miljöarbetet?

– Förutom att det är bra för miljön har vi fått ett nytt gemensamt mål. Nästan alla har engagerat sig. Dessutom spar exempelvis digitaliseringen pengar på sikt, även om det kostat en del initialt. Vi tycker oss över huvud taget märka att miljömedvetenheten har ökat hos oss. Den sprider sig som ringar på vattnet.

GERTRUD DAHLBERG

Kritik av Leif Zern i en rikt fasetterad samling

I **BOKEN KRITIK** har Stephen Farran-Lee samlat ett urval av Leif Zerns texter, som visar hans insatser som kritiker, essäist, debattör och författare. Det har blivit en rikt fasetterad samling, som inte bara ger prov på Zerns intellektuella räckvidd utan också speglar kulturklimatet under mer än ett halvt sekel som han har varit verksam.

I tonåren närde Leif Zern en framtidsdröm om att bli läkare. Den drömmen räckte inte längre än till ett sommarjobb som gipsare på Akademiska sjukhuset. Hur Zern blivit som läkare får vi aldrig veta. Men vi får vara tacksamma för att vi fick en tongivande teaterkritiker som med analytisk förmåga och med ett sakligt och stilsäkert idiom förlöst många av teaterkonstens hemligheter.

Zern har varit kulturchef på Expressen och redaktör på teatertidskriften Dialog och BLM, som teaterkritiker arbetade han först på Stockholms-Tidningen och sedan på Dagens Nyheter. I urvalet finns ett stort antal recensioner av föreställningar under åren 1969 – 2016.

I nästan varje recension märks att Zern är besjälad av tron på teater och teaterns

unika uttrycksmedel. Han vinnlägger sig om att sätta ord på upplevelsen, komma underfund med hur dialektiken hålls vid liv och hur skådespelarna i bästa fall tillsammans transformerar sina färdigheter och erfarenheter till åskådarna.

Själv tänker han sig teaterkritikern som ett ögonvittne som bör beskriva föreställningen ”med samma livfulla konkretion som vi kräver av reportern som berättar om en eldsvåda”. Samtidigt är han medveten om teaterkritikerns svåra uppgift att fånga ögonblickets konst. Teaterupplevelsen ”befinner sig hela tiden i rörelse och utmanar mig på ett sätt som min beskrivning av den aldrig har möjlighet att täcka”.

Zern kommer också in på de hårdnande villkoren. Kritiken får mindre plats och de långa resonerande recensionerna saknas till stor del, vilket också gör att idéer från scenen inte i lika stor utsträckning som förr går tillbaka till politiken och samhällsdebatten.

Under Teaterförbundets 125-års firande gästades förbundet av Svenska Dagbladets teaterkritiker Lars Ring. Han talade också om kritikens minskade utrymme

och reducerade resurser. Han berättade att han fått sluta som anställd på tidningen. Idag finns inte en enda fast anställd teaterkritiker någonstans. Ring var orolig för kritikens framtid. En oro som också vidkommer Teaterförbundet. Kritiken är ett livsnödvändigt element för medlemmarnas yrkesutövning. Men kritik kan ibland kännas orättvis och någon gång vara brutal och sårande.

I boken *Kritik* finns exempel på att även Leif Zern stått för värderingar med förödmjukande prägel. En gång på 70-talet diskuterade Teaterförbundets verkställande utskott att göra ett protesttalande mot en kritiker. Klokkt nog avstod utskottet från det. Rolf Rembe skrev i förbundstidningen: ”Teaterarbetarna i dag har ett yrkesmedvetande som inte gör dem till samma värlösa offer för en kritikers maktnissbruk som förr. Skådespelarna vet sitt värde. De vet när teater är bra eller dålig.” Därför, tillfogade Rembe, vet de också när en kritiker är bra eller dålig, när kritikern ska tas på allvar eller avfärdas med en axelryckning.

GUNNAR FURUMO

JOBBA PÅ TEATERHÖGSKOLAN I MALMÖ!

VI SÖKER EN ADJUNKT I SCENFRAMSTÄLLNING,
MED UPPDRAG SOM UTBILDNINGSANSVARIG

MER INFORMATION PÅ [THM.LU.SE](http://thm.lu.se)

TEATER-
HÖGSKOLAN
I MALMÖ

Lunds universitet grundades 1666 och rankas återkommande som ett av världens 100 främsta lärosäten. Här finns 40 000 studenter och 7 600 medarbetare i Lund, Helsingborg och Malmö. Vi förenas i vår strävan att förstå, förklara och förbättra vår värld och människors villkor.

thm.lu.se

Bibu ägs av Teatercentrum och Svenska Assitej. Med stöd av Statens Kulturråd, Region Skåne och Helsingborg stad.

Kvalitet kostar i tid och ger bättre svenska tv-serier

JAG BORDE TACKAT NEJ till den här krönikan. Jag har inte tid. Ingen har tid. Men just det är problemet. Att ta sig tid är att inte slösa publikens. Enligt senaste Biografrapporten var 2019 det sämsta svenska filmåret på decennier när det kom till biobesök. Samtidigt fortsatte publiken att gå på utländska filmer i ungefär samma utsträckning som tidigare. Vad beror det på?

Om vi kikar på några utländska filmer som gick bra, och faktiskt var bra – som *Parasit*, *Once Upon a Time in Hollywood*, och *Joker* – ser jag en tydlig röd tråd: den sista kvarten. När det är 15 minuter kvar av filmen lägger de in en sista växel som gör att publiken, redan mörbultad av spännande uppbyggnad, får en avslutning så oförutsägbart och chockerande att knockouten är ett faktum – och som gör att man bär med sig filmen över tid.

Personligen kommer jag nog att glömma det mesta i dessa filmer, förutom just slutet. Jag har märkt att även de som tycker att slutet var onödigt våldsamma och provocerande vill fortsätta att prata om dem långt efter att de såg dem. Med detta sagt menar jag inte att svenska filmer behöver bli mer våldsamma. Men de skulle tjäna på att ta ut svängarna och lägga in några oväntade växlar i slutet.

Tv-serierna då? De svenska tv-serierna är ju till skillnad mot filmerna populära. Ska jag vara ärlig kan innehållet bli betydligt bättre – framför allt med hjälp av mer tid för manus och gestaltning.

De flesta svenska tv-serier är fortfarande konventionellt berättade. Huvudparten av svenska tv-serier har ambitionen att vara realistiska, drivna av en klassisk "storylogik" som sällan bryter

normen. Detta, i kombination med en politisk korrekthet, leder till att tittarupplevelsen blir för platt och tillrättalagd för att man ska kunna konkurrera med den uppsjö av produktioner från internationella streamingtjänster som idag äger, framför allt den unga, publiken.

Sneglar vi på utländska succéer för vägledning utgör *Big Little Lies* och *Euphoria* bra exempel på hur man kan fånga tittaren med hjälp av innovativ berättarteknik och inte bara förlita sig på en stark berättelse. Dessa serier är fantasifulla och drömska, de experimenterar med allt från klippning till användandet av musik.

En given invändning är att dessa serier har haft astronomiska budgetar. Men jag tror inte att det är avsaknaden av pengar som är avgörande här. Det är snarare avsaknaden av tid.

De svenska tv-serierna spelas nämligen in alldeles för tidigt i processen. Ofta börjar inspelningarna innan manuset ens är helt klart. Om man istället ökade planeringstiden skulle kreatörer ges tid att laborera fram de berättargrepp som gör manuset mer levande. Därför bör man instifta en regel som säger att ingen serie får börja spelas in förrän manus är helt färdigskrivet och seriens övergripande vision är färdigbearbetad. Det vill säga en liknande princip som finns för långfilm.

Visst, det kommer kosta mer tid i utvecklingsstadiet, men som klippare kan jag försäkra er om att man får tillbaka en hel del av denna tid senare i processen. Det är dessutom billig tid då förproduktion kostar mindre än inspelning och efterproduktion. Man kanske inte får tillbaka all tid men det är priset. För kvalitet kostar i tid.

EMIL STENBERG, FILMKLIPPARE

Skicka avtal och intyg med en gång

Om du söker a-kassa och får ett tillfälligt arbete är det viktigt att du skickar in alla handlingar så snart de är påskrivna.

Kom ihåg att alltid skicka in en kopia på ditt anställningsavtal eller kontrakt så fort du får det. Det är viktigt att det framgår hur lång anställningen är.

Kom också ihåg att skicka in ett arbetsgivarintyg så snart arbetet är klart.

Du kan ladda upp dokument och begära arbetsgivarintyg från din arbetsgivare i våra e-tjänster på Mina sidor.

unionen
A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se. Om du har frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor eller ringa oss på 0770-77 77 88.

Tove undersöker genus på operascenen

Hur kan kön gestaltas på våra operascener? Och vilka metoder bryter upp föråldrade strukturer?

Det är frågor som operasångaren Tove Dahlberg ställer i sitt doktorandprojekt.

Malin Tvedt

TOVE DAHLBERG HAR ARBETAT som operasångare i bland annat Storbritannien, Frankrike, Belgien, Italien och USA. Numera är hon verksam främst i Sverige. 2015 satte hon igång ett forskningsprojekt i syfte att undersöka hur sångare kan arbeta med genusperspektiv och ifrågasättande av normer i olika roller.

– Jag vill visa hur det går till att praktiskt skapa och omforma genus på scenen. Genom att pröva mig fram och vidga handlingsutrymmet i både sång, scenframställning och musik går det att se hur normerna kan utmanas med intressanta resultat, säger Tove Dahlberg.

Bakgrunden till forskningen är att hon känt hur en frustration växt fram efter många år som frilansande operasångare. Både över hur kvinnor och män framställs inom opera och hur

lite fokus som läggs på genus i gestaltningen. Men även över att korta repetitionsperioder på många operahus inte ger plats för att diskutera de här frågorna på djupet. Hon tror att de erfarenheter hon bär med sig kan komma andra till nytta och utveckla operakonsten.

– Även i en bransch som operans finns det möjlighet till förändring, trots att den bygger på starka traditioner. Det jag upplever idag är att sångarnas kapaciteter ofta inte används fullt ut. Därför är det viktigt att vi själva tar mer konstnärlig delaktighet i de verk som skapas, och samtidigt får möjlighet att göra det, säger Tove Dahlberg.

Hon menar samtidigt att pressade tidsscheman, arbetsmetoder och föråldrade synsätt medför risker att operan i längden hamnar

Hanna Andersson

Tove Dahlberg som Figaro i forskningsföreställningen: *Mönster och möjligheter: genus och gestaltning i 1700-talsopera*.

ur fas med samtiden och bygger på klichéer.

– Enligt min erfarenhet är det ofta förväntningar och föreställningar som avgör hur sångarens röst ska hanteras i operavärlden. Pedagoger och sångare använder så kallade röstfack för att hitta roller som passar en viss sorts röst. Men med tiden har det utvecklats normer för hur sångare i ett specifikt röstfack förväntas sjunga och agera. De normerna riskerar att begränsa gestaltningen, säger Tove Dahlberg.

EN INTRESSANT IAKTTAGELSE som hon uppmärksammar är att det i operahistorien funnits olika synsätt på sångares möjligheter att prova olika röstlägen. På 1700-talet kunde en stämman helt enkelt ändras om originaltonarten inte passade sångaren. Men det

händer inte ofta på operainstitutionerna idag. Möjligtvis kan de största operastjärnorna föreslå ett tonartsbyte.

TOVE DAHLBERG MENAR därför att det behövs ett friare tänkande kring själva framställningen av olika roller. En sångare ska inte behöva gå emot sina egna värderingar bara för att verket hittills har tolkats på ett visst sätt.

Alla skildringar av kvinnor och män som vi för vidare på scenen sätter spår hos publiken, och om något känns fel i en roll kan vi inte bara hänvisa till att det är så verket ser ut.

Hennes forskning startade med en doktorandtjänst i musikalisk gestaltning på Musikhögskolan vid Luleå tekniska universitet. För att få med ett scenkonstnärligt perspektiv flyttades

projektet förra året över till Stockholms konstnärliga högskola. Konstnärlig forskning är ett ganska nytt fält där frågorna kombineras med konstnärligt arbete.

Tove Dahlberg utgår från sitt eget konstnärskap i sin forskning. I sina undersökningar samarbetar hon också med andra konstnärer, bland andra regissören Kristina Hagström-Ståhl, tonsättaren Maria Löfberg och utbildaren och regissören Liv Elf Karlén.

VID PROJEKTETS FÖRSTA delseminarium i december visades den filmade forskningsföreläsningen *Mönster och möjligheter: genus och gestaltning i 1700-talsopera* för en inbjuden publik. En extern opponent gav då också återkoppling på det material som sammanställts.

– I den filmade föreläsningen undersöker jag fem roller ur Mozarts *Figaros bröllop* från 1786. Både roller som är skrivna för

kvinnliga röster och för manliga. Med olika tekniker visar jag vilka möjligheter som finns för att gestalta de olika rollerna på andra sätt än vi är vana vid, säger Tove Dahlberg.

I UNDERSÖKNINGEN GÅR det att se hur gestaltningsvillkoren skiljer sig åt för de olika rollerna ur flera perspektiv.

– Det verkar som att maskuliniteterna i just det här materialet definieras genom att jag inte tar lika mycket ansvar, varken vokalt eller sceniskt, som jag brukar när jag spelar kvinnor. Mansrollerna använder ofta ett högstatusbeteende i de scener vi utforskat. I samhället tolkas det gärna som ett uttryck för maskulinitet.

– Femininiteterna tycks komma till uttryck genom att vara mer ansvarstagande mot musiken och publiken. Som kvinna är jag präglad av att andra betraktar och bedömer mig. Det återspeglas i gestaltningen. Både i sättet att använda rösten, i rörelsemönstret och hur jag förhåller mig till saker omkring mig,

Hanna Andersson

Tove Dahlberg som Susanna i forskningsföreställningen: *Mönster och möjligheter: genus och gestaltning i 1700-talsopera*.

säger Tove Dahlberg. I föreställningen provas olika tekniker för att omforma rollerna och ge dem uttryck som bryter mot de traditionella könsmönstren. Då framkommer det tydligt att andra sorters vokal och scenisk gestaltning än de vi är vana vid ger nya dimensioner till alla de fem rollerna, oavsett ursprunglig uppdelning i kön, status och ålder.

NÄSTA STEG I FORSKNINGEN är bland annat att titta på samspellet mellan olika sångare. Vad händer när normer bryts upp och nya uttryck får utrymme på scenen? En del är också att undersöka hur det går att arbeta med gestaltning av intimitet både ur ett normkreativt perspektiv och med fokus på sångarnas säkerhet. Dessutom handlar avhandlingen om hur det går att arbeta med olika former av genusgestaltning i nyskriven musik och om icke-binär gestaltning.

Ett nytt delseminarium med extern opponenter kommer att äga

rum den 5 juni på Stockholms konstnärliga högskola, då halva projektet beräknas vara klart. Den slutliga avhandlingen kommer att bestå av både konstnärliga framföranden och en längre reflekterande text. Slutår för hela forskningsprojektet med titeln *Släpp sångarna loss!* är satt till 2022.

– Mitt mål är att forskningen ska väcka intresse bland alla som jobbar med opera. Förhoppningsvis kan den ge inspiration till att arbeta med gestaltning på nya sätt och bidra med arbetsmodeller och verktyg för att komma vidare. Jag hoppas också att forskningen leder till en vidare diskussion om genusgestaltning. Både i opera och i andra scensammanhang, så att fler kan beröras och identifiera sig. I slutändan även i stort så att samhället blir mer mångfasetterat och inkluderande, säger Tove Dahlberg

"Rätt tid för att bygga upp ett lokalt fack"

Oktoberteatern i Södertälje har gått från fri grupp till att bli en mindre institution. Och för första gången har en lokalavdelning startats inom Teaterförbundet för scen och film.

– Att arbeta fackligt är ett sätt att kunna bevaka våra rättigheter och föra vår talan, säger Jonas Holmberg, regissör, scenograf och ordförande för den nya avdelningen.

VINTEREFTERMIDDAGEN ÄR GRÅMILD. Jonas Holmberg kommer släntrande på Swedenborgsgatan i Stockholm med Michel Houellebecqs roman *Serotonin* under armen.

Romanen är hans reselektyr på pendeltåget mot Södertälje och den legendariska Oktoberteatern. Där har Jonas senast regisserat *Män som rör sig på isigt plåttak* som nyligen haft urpremiär.

Temat manlighet och kärlek går igen i både Houellebecqs skarpa samtidsbetraktelse och i Magnus "Mankan" Nilssons manus till den aktuella pjäsen på Oktoberteatern.

Samtidskoll, gränsöverskridande och mångkulturalism är också något som utmärker repertoaren på teatern.

I snart 50 år har teatern (som till en början hette Musikteatergruppen Oktober) varit en av de i mest tongivande (i dubbel bemärkelse) fria grupperna i Sverige.

Men nu blåser förändringens vindar över Oktoberteatern som huserar i en gammal biograf ett stenkast från kanalen i Södertälje centrum.

Teatern har numera gått från att vara en fri grupp till att bli en mindre institution. Det pågår dessutom en generationsväxling och nästan alla av de gamla rävarna har gått i pension. Nyligen

avgick veteranen Ninne Olsson som konstnärlig ledare. Hennes ersättare blir Mia Ringblom Hjertner.

Att en facklig lokalavdelning till Teaterförbundet för scen och film bildades i början av året kan också ses som ett led i förvandlingsprocessen.

– Tidigare har vi bestämt allt tillsammans på teatern. Nu har vi gått in i en ny fas. Vi är tio anställda och har en extern styrelse. Då är en fackklubb ett bra sätt för att kunna bevaka våra rättigheter och kunna föra vår talan. Genom Teaterförbundet kan vi få hjälp att ta reda på våra rättigheter och skyldigheter, exempelvis när det gäller arbetsmiljö och arbetstider, säger Jonas Holmberg, som är klubbens ordförande.

Han framhåller att tiden att starta en fackklubb just nu är den bästa.

– Vi har inga akuta frågor att lösa. Det är inget som brinner i knutarna, vilket gör att vi lugn och ro kan bygga upp en facklig verksamhet, förklarar han.

Jonas Holmberg har facklig erfarenhet sedan tidigare – men från andra sidan förhandlingsbordet.

– Jag har representerat Svensk scenkonst i och med att jag sut-

Magdalena Boman

– Jag hoppas att jag ska förstå vad som är väsentligt i vår lokala fackliga klubb och sålla för att sedan kunna välja eventuella strider, säger Jonas Holmberg.

tit i teaterledningen för Oktoberteatern. Att se saker och ting ur arbetsgivarens ögon har varit nyttigt och gett mig en fördjupad förståelse. Jag insåg exempelvis vikten av planering och framförhållning för att verkligen kunna nå ut och hitta publiken.

VAD TÄNKER DÅ Jonas Holmberg om sin nya roll som ordförande för den lokala fackklubben?

– Jag hoppas att jag ska förstå vad som är väsentligt och sålla för att sedan kunna välja eventuella strider, säger han.

Jonas Holmberg har sedan barnsben tillbringat en stor del av sin tid på Oktoberteatern.

I slutet av 70-talet flyttade han från Skåne till Södertälje med föräldrarna Henric Holmberg och Ninne Olsson, som utgjorde kärntruppen i Musikteatergruppen Oktober. Familjen hamnade i Hovsjö, ett av Södertäljes miljonprogram som klassats som ett så kallat utsatt område med kriminalitet och sociala problem. Och inte minst med en brokig mångkultur.

– Det har påverkat mig massor. Jag känner en stolthet över att ha vuxit upp i en miljö där många minoriteter blandades. Det är också en grundpelare för Oktoberteatern att driva frågor om

integration för att kunna vara relevanta här i Södertälje. Vi vill diskutera religion, politik och mångkultur. Vår fasta ensemble består också av personer från Sverige, Turkiet, Libanon och Irak, säger Jonas Holmberg.

GERTRUD DAHLBERG

Jonas Holmberg

Yrke: Scenograf och regissör. Arbetar även som art director och jazzsångare. Är nu ordförande för Oktoberteaterns första fackklubb som nyligen har bildats.

Ålder: 46 år.

Bakgrund: Växte upp i Södertälje, dit föräldrarna Ninne Olsson och Henric Holmberg flyttade i slutet av 70-talet för att driva vidare Musikteatergruppen Oktober. Jonas arbetade som art director på reklambyråer innan han 2004 började jobba med scenografi. Regisserade sin första pjäs 2015. Har nu regisserat succén *Män rör sig på isigt plåttak* där Magnus "Mankan" Nilsson, Staffan Göthe och Simon Mezher medverkar.

Sommarkurser på SKH

Stockholms konstnärliga högskola erbjuder sommarkurser inom cirkus, dans, danspedagogik, opera och skådespeleri.

Cirkus

- Jonglering och rörelse
- Introduktion till kreativ riggning inom cirkus
- Språngbräda
- Språngbräda 2
- Trampolin 1

Dans

- Metoder och former för skrivande i relation till konstnärliga praktiker
- Sommarresidens

Skådespeleri

- Humor utan gränser

Opera

- Operasångaren på Drottningholm

Danspedagogik

- Dans och cirkus – koreografi för barn och unga
- Pedagogiskt ledarskap i konstnärliga processer
- Specialpedagogik inriktning kulturskolan
- Street - scenkonstnärlig praktik och didaktik

Ansök
senast
16 mars!

Välkommen med din ansökan på uniarts.se

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS | STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

Dags för årsmöte!

Datum: Måndag 23 mars 2020

Plats: Fria Teatern i Högdalen

Tid: 13:00-14:45 (endast rådsmedlemmar)

Årsmötet följs av en öppen seminariedel, som arrangeras av oss på Scensverige.

Tid: kl. 15:00-17:00, **Lokalfrågan- Den enes bröd, den andres död?**

Alla är välkomna på seminariet, sprid gärna till kollegor!

VARMT VÄLKOMMEN!

www.scensverige.se

Hällefors folkhögskola

Teaterintresserad?

- Musikteaterlinjen i Örebro
- Teaterlinjen - för dig med NPF
- Skriva för teater och scen, distans 50 %

Sista anmälningdag 6 maj. Läs mer på www.folkis.nu

Hällefors folkhögskola

info@folkis.nu, tel: 0591-643 90, Klockarvägen 16, 712 33 Hällefors
Filialen: tel: 070-643 92 37, Jordgatan 6, 702 23 Örebro

INTERNATIONELL SCENKONST

Magisterprogram
Start höstterminen 2020

SÖK
NU!

uniarts.se

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS
STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Arbetsstipendier

Film Sista ansökningsdag 2 april

Teater Sista ansökningsdag 16 april

Internationellt kulturutbyte och resebidrag

Dans Sista ansökningsdag 20 april

Teater och film Sista ansökningsdag 29 april

Gästbostad i Paris

Dans Sista ansökningsdag 20 april

www.konstnarsnamnden.se

K

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Arbetsstipendier

Film Sista ansökningsdag 2 april

Teater Sista ansökningsdag 16 april

Internationellt kulturutbyte och resebidrag

Dans Sista ansökningsdag 20 april

Teater och film Sista ansökningsdag 29 april

Gästbostad i Paris

Dans Sista ansökningsdag 20 april

www.konstnarsnamnden.se

K

prolight+sound

31/3 – 3/4 2020

Frankfurt am Main

Boka din
onlinebiljett
→ nu!

prolight-sound.com

Where
visionary stages
become
reality

ProStage

Mot framtiden inom teater- och scenteknik:

Kom och fira **25-årsjubileet** av Prolight + Sound med oss!
Upptäck fler innovationer, konferenser, teman och lösningar
för framtiden inom **teater- och scenteknik** än någonsin tidigare.

Boka din biljett **nu!** I biljettpriset ingår inträde till alla konferenser.

mattias.dahlquist@sweden.messefrankfurt.com

Tel. +46 7 90 79 68 94

messe frankfurt

Förbundsnytt

Teaterförbundets Faktureringservice upphör

Teaterförbundet avvecklar sin faktureringservice under våren 2020. Medlemmar som inte har egen firma uppmanas att begära anställning, även för korta uppdrag, då det ger det bästa skyddet för arbetstagare. Från den 31 januari tog Faktureringservice inte emot ärenden för uppdrag som ännu inte har genomförts. Från den 29 februari avvecklas verksamheten och vi tar inte emot några fler ärenden.

Teaterförbundets Servicebolag startade 2001 en faktureringservice för att hjälpa medlemmar utan egen firma att få betalt för enstaka uppdrag. Vid denna tidpunkt fanns det få liknande tjänster och det sågs som en service till medlemmarna. Förbundet har dock i sin rådgivning uppmuntrat medlemmarna att hävda rätten till anställning även för kortare uppdrag om de inte har egen firma, då användandet av faktureringservice även riskerar att ge problem med a-kassan.

Frågan om hur faktureringsföretag lever upp till sitt arbetsmiljöansvar har under senare år fått ökad uppmärksamhet. Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag av regeringen att undersöka frågan genom inspektioner hos ett stort antal faktureringsföretag. I slutet av november 2019 kom Arbetsmiljöverket till Teaterförbundets Servicebolag.

Den 20 januari återkom de med resultatet av inspektionen. Enligt Arbetsmiljöverket är Teaterförbundets Servicebolag tvunget att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetet för de anställda som de fakturerar för. Handlingsplaner för hur riskerna ska avhjälpas ska också tas fram. Om Servicebolaget inte åtgärdar de brister som påtalas får det konsekvenser.

Teaterförbundet ser inga möjligheter att i nuvarande läge uppfylla de krav som påtalas i Arbetsmiljöverkets inspektion och har beslutat att avveckla sin faktureringservice.

För vidare information om faktureringservice under övergångsperioden kontakta Gustav Målqvist, administrativ chef, gustav.malqvist@teaterforbundet.se och 08-441 13 00.

Engagera dig fackligt - gå på din yrkesavdelnings årsmöte!

De flesta yrkesavdelningar kommer att ha årsmöten under februari och mars. Passa på och träffa kollegor och hör mer om vilka frågor din yrkesavdelning jobbar med just nu.

Datum för yrkesavdelningarnas årsmöten:

• **Teknikeravdelningen:** 23 februari, Umeå, • **Skådespelaravdelningen:** 23 februari, Stockholm, • **Admin/Prod/Kommunikation:** 29 februari, Stockholm, • **Dansavdelningen:** 1 mars, Stockholm, • **Musikalarartistavdelningen:** 2 mars, Stockholm, • **Filmavdelningen:** 5 mars, Stockholm, • **Ljus/Ljud/Maskavdelningen:** 9 mars, Stockholm, • **Scenografi- och kostymavdelningen:** 19 mars, Stockholm, • **Sveriges Scenkonstregissörer:** 22 mars, Stockholm, • **Sångaravdelningen:** 23 mars, Stockholm, • **Biografavdelningen:** 25 mars, Örebro, • **Dramaturgavdelningen:** 29 mars, Göteborg, • **Sveriges Filmregissörer:** 30 mars, Stockholm, • **Artistavdelningen:** 29 mars, • **Pedagogavdelningen:** 26 april.

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Simon Norrthon (skådespelare) ordförande, Christina Olofson (filmregissör), vice ordförande, Måns Clausen (skådespelare), Minna Krook (koreograf), Thomas Nording (scenotekniker).

Övriga ledamöter: Mary-Anne Buyondo (skraddare), Tove Dahlberg (operasångare), Robert Forsman (säkerhetschef), Andrzej Glosniak (dansare), Therése Hörnqvist (producent), Zofi Lagerman (scenograf), Martyna Lisowska (musikalarartist), Aleksa Lundberg (skådespelare), Niclas Peyron (production manager, film), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet
instagram.com/scenochfilm

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

Från avdelningarna

Nominera till guldmedaljen!

Teaterförbundets guldmedalj har delats ut sedan 1944.

Skådespelaren Inga Tidblad var den första mottagaren, och 2019 års guldmedaljör var Ing-Mari Tirén, grundare av dockteatern Tittut. Medaljen delas ut av förbundsstyrelsen "för utomordentlig konstnärlig gärning".

Har du förslag på vem eller vilka som bör lyftas fram 2020? Välkommen att skicka in förslag på namn med en kort motivering till info@teaterforbundet.se senast den 31 mars. Skriv "Guldmedalj" i ämnesraden.

Kontrolluppgifter från Rättighetsbolaget

Från och med i år skickas det inte längre någon kontrolluppgift per brev till dig som har mottagit upphovsrättsliga ersättningsar som löntagare från Rättighetsbolaget. Detta då redovisningen till Skatteverket nu görs månadsvis istället för en gång om året.

Uppgifterna kommer dock att vara förfyllda i din deklaration precis som vanligt. Vill du se vilka uppgifter vi har lämnat så kan du logga in på Skatteverkets hemsida. Välj "Skatter och deklarationer" och sedan "Inkomstuppgifter".

Är du företagare kommer du däremot även fortsättningsvis att få kontrolluppgiften skickad hem till dig. Kontakta Rättighetsbolaget på rattighetsbolaget@teaterforbundet.se eller 08-4411300 om du har frågor!

Kurs för filmarbetare

I januari och februari har vi hållit två kurser för närmare 40 filmarbetare i Stockholm.

Eleonor Fahlén, regionalt skyddsombud på filmområdet, Fredrik Engdahl och

Celia Englund, jurister/ombudsmän, har föreläst om arbetsmiljölågstiftningen, diskuterat hur skyddsombuden och de fackligt förtroendevalda på filminspelningar kan arbeta, vad som gäller för schemaläggning, dygnsvila och övertid med mera.

Ett bra tillfälle för filmarbetare att nätverka och utbyta erfarenheter med kollegor. Fler kurser planeras framöver!

SÖK STIPENDIUM

FRÅN TEATERFÖRBUNDETS RÄTTIGHETS BOLAG

Teaterförbundets Rättighetsbolag utlyser 20 stipendier à 20 000 kr till utövande konstnärer (skådespelare, dansare, sångare) och till upphovspersoner (regissörer, filmfotografer, koreografer, scenografer, kostymtecknare/kostymdesigner, animatörer).

Stipendier kan sökas av de som under år 2020 är 55 år eller äldre och har medverkat i biograffilmer, tv-dramer eller i radioteater. Stipendierna grundas på upphovsrättsrättigheter som inte varit möjliga att fördela individuellt.

SÅ HÄR ANSÖKER DU

Ansökningsblankett finns på www.teaterforbundet.se under fliken Rättighetsbolaget/Om Rättighetsbolaget/Stipendier. Du kan också beställa en blankett från:

Teaterförbundets Rättighetsbolag

Box 12710, 112 94 Stockholm

E-post: rattighetsbolaget@teaterforbundet.se

Telefon: 08-441 13 00

Din ansökan ska vara Rättighetsbolaget tillhanda senast måndagen den 20 april 2020.

STIPENDIER TILL BIBU

VILL DU DELTA I BIBU I HELSINGBORG DEN 13-16 MAJ 2020?

Teaterförbundet för scen och film delar ut 30 stipendier à 2500 kr för deltagande i Bibu, en festival med scenkonst för barn och unga i fokus. Stipendiet kan sökas av dig som är aktiv medlem i Teaterförbundet, och som inte kan finansiera ditt deltagande på annat vis.

SÅ HÄR SÖKER DU STIPENDIET

- Ansök på www.teaterforbundet.se/bibu2020
- Logga in på "Mina Sidor"
- Fyll i dina kontaktuppgifter i formuläret
- Sista ansökningsdatum är **8 mars 2020**
- Stipendierna lottas ut bland ansökningarna

Du kan få besked om du fått stipendiet innan du anmäler dig till Bibu, men stipendiet betalas ut först efter du har anmält dig och skickat in en kopia av din inbetalning till oss. Bibus program släpps och bokningen öppnar den 11 mars.

Kalendarium

- 26 feb **Stockholms feministiska filmfestival**
visar världens bästa filmer av kvinnor den 26 feb – 1 mars i Stockholm.
- 28 feb **Äldre kvinnor inom film**
Seminarium under Stockholms feministiska filmfestival med Nuala O'Sullivan, Maria Jansson, Marika Lagercrantz och Jannike Åhlund.
- 02 mar **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 02 mar **Tempo Dokumentär Festival**
Sveriges största festival för dokumentära uttryck pågår den 2-8 mars i Stockholm.
- 04 mar **Leda sig själv och leda andra**
i konstnärlig verksamhet. Kurs i Göteborg. (Kulturakademin)
- 09 mar **Action Based Choreography**
med Lidia Wos. Workshop för dansare och koreografer i Malmö. (Dansalliansen och Danscentrum Syd)
- 10 mar **Sånggestaltning med Pia Olby**
Workshop för professionella dansare i Göteborg. (Dansalliansen och Kulturakademin)
- 16 mar **Forum för scenkonst: Scenkonstkritik**
– vad, för vem och varför? Del 2/2 i Göteborg. (Kulturakademin)
- 26 mar **Heldagsutbildning Linked-In**
För dig med ringa eller inga kunskaper i Linked-In i Göteborg. (Kulturakademin)
- 30 mar **Skådespeleri i tv-serier**
Kurs i Göteborg för professionella skådespelare. (Kulturakademin)
- 9 apr **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 14 apr **Movement as language/**
Language as movement. Workshop i Stockholm med Zoe Katsilerou och Eilon Morris. (Dansalliansen och Teateralliansen)
- 16 apr **Deklarationskurs för egenföretagare**
med Susin Lindblom i Stockholm. (Teaterförbundet för scen och film)
- 25 apr **Complex Simplicity with Sita Ostheimer**
workshop för professionella dansare och koreografer. (Dansalliansen, Danscentrum Väst och Kulturakademin)
- 26 apr **Dubbing för film och tv**
Fyra dagars kurs i Stockholm för skådespelare. (Teateralliansen)

kulturskoleklivet

• KONST • MUSIK • SCENKONST | LUNDS UNIVERSITET

Kulturskolepedagog 90Hp
Fristående kurser

inspiration individ gemenskap
innovation konstnärlig KONKRET
perspektiv närhet

Ett kliv för Dig.
Och för framtidens kulturskola.

LUNDS
UNIVERSITET

www.mhm.lu.se

